

Hiba ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

NR INDEKSU 366714

http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

У прэзідэникім палацы 🖝 3 № 51 (2640) Год LI

Беласток, 17 снежня 2006 г.

[ад пушчанскім небам Ніколі ў СССР!

PL ISSN 0546-1960

Inter-Winter — пад такім назовам у пансіянаце "Сяло Буды", паміж Гайнаўкай і Белавежай на мінулым тыдні адбыўся І Міжнародны мастацкі пленэр. Удзельнічала ў ім каля дваццаці жывапісцаў з дзесяці еўрапейскіх краін, сярод іх з Беларусі.

Галоўным арганізатарам пленэру быў Дарыюш Жукоўскі родам з Гарадка, ляснік па прафесіі, шэф узніклай у Варшаве некалькі тыдняў таму галерэі ZOYA. Размяшчаецца яна ў цэнтры сталіцы, па вул. Каперніка, у прыватнай кватэры. Яе назва паходзіць ад грэчаскага

імя Зое, што значыць Жыццё. Не гадоў гэта месца, дзе тыя культубез прычыны, паколькі галерэя нарадзілася пасля спаткання Дарыюша Жукоўскага з Зояй Луцэвіч (нар. 1970 г.), адной з найбольш выдатных мастачак маладога пакалення ны карціны. Беларусі. У галерэі першай выставай была якраз Зоіна экспазіцыя "Аўтапраект".

– Гэта такая гульня слоў: аўтарскі і аўтамабільны — праект. Беларусь гэта склад старых аўто з усяе Еўропы. Праз лабавую шыбу відаць рознае.

Цыкл прац, рэалізаваных Зояй у рамках "Аўтапраекта", гэта такія паменшаныя лабавыя шыбіны аўтамашын, праз якія гледачы бачаць свет вачыма вадзіцеля, пасажыра аўтаркі. У размове з "Нівай" Зоя прызналася:

– Сёння не толькі ў Беларусі, але ва ўсім свеце жыць цяжка. Людзі, у сувязі з эканамічнай сітуацыяй у свеце, перасталі выдаваць грошы на мастацтва. Пры камунізме мастакам выдзяляліся акрэсленыя сродкі, былі вельмі танныя майстэрні. Сёння, пры невядома якім рэжыме, хонь гэта не капіталістычная сістэма, такія вось адносіны. Жыццё даражэе, людзі становяцца беднымі. Мастакі, аднак, не трацяць духу. Мы мастакі раз і назаўсёды.

У час пленэру Зоя намовіла аднаго з удзельнікаў "запоўніць" па-мастацку кружэлкі СД. Колеры рассакрэчвалі рэгіёны паходжання творцаў, іх прыродны месцу тэмперамент. Напрыклад, афарбоўка прац мастака з Нарвегіі ці Літвы была ком, цяжка пражыць з мастацтва. сцішаная, а італьянца ці турка кіпела колерамі. Ідэяй галерэі "Зоя" з'яўляецца ў першую чаргу прамоцыя мастакоў з шырокай Цэнтральнай (на ўсход ад Віслы) і Паўднёва-Усходняй Еўропы.

– Польшча і Варшава ад сотняў

Справа: Маргарыта Дмітрук, Таццяна Радзівілка, Зоя Луцэвіч і Дарыюш Жукоўскі

ры прасочваюцца адна ў адну. Наша галерэя будзе таксама месцам сустрэч пры хатняй атмасферы, дзе, як і павінна быць у доме, развеша-

Адкуль зацікаўленне лесніка мастацтвам? Дарыюш адказвае:

Сам не ведаю. Можа таму, што я паходжу з вельмі пластычнага рэгіёна.

Удзельнікамі пленэру былі знаёмыя Дарыюша, Зоі Луцэвіч і Геаргіны Козмы з Румыніі, якая якраз цяпер паказвае свае працы ў галерэі "Зоя" на выставе "Адкрыты Сакрэт" (як кажа аўтарка, загаловак узяўся ад патрэбы ўзаемапазнавання, а праз знаёмства з іншымі — адкрывання самой сябе). Дарыюш Жукоўскі жартаваў:

- Гэта хутчэй сяброўска-кампанейская дамова.

Ужо ўсур'ез адзначыў, што галоўнымі мэтамі пленэру было паказанне красы, чароўнасці і магіі Белавежскай пушчы і вызначэння пачуцця супольнасці традыцыі і культурнай тоеснасці.

Апрача Зоі Луцэвіч, якая была мастацкім дырэктарам пленэру ў Будах, у першы кастрычніцкі тыдзень пад уплывам асенняй прыроды Белавежскай пушчы стварала таксама пара іншых маладых мастакоў з Беларусі: Таццяна Радзівілка ды схільны да музыкі і паэзіі смуглявы 23гадовы Андрэй Такінданг, які выступае ў гурце "Рэха":

- Цяжка ў Беларусі быць маста-Нялёгка паказаць у публічных галерэях г.зв. нонкарфармістычныя працы. Рэпрэсіі, аднак, больш датычаць музыкаў.

Андрэй на пасляпленэрнай выставе паказаў дзве працы. Адна, шматколерная, азагалоўленая "Тутэйшыя", прадстаўляе крыху ў шагалаўскім стылі бабуленьку ў пушчанскім асяроддзі.

Ганаровым госцем пленэру была адна з найбольш таленавітых мастачак пакалення 70-х, сапраўдная бяльшчанка — Маргарыта Дмітрук, духовая вучаніца сусветнавядомага Лявона Тарасэвіча.

- Маё мастацтва вельмі звязана з жыццём, а маё жыццё — з мастацтвам. Гэта незвычайна знітаванае адно з адным. Увесь мой вопыт, таксама з дзяцінства, які "пераварваю" ў сабе, мушу ператварыць, дастаць навонкі думку. Мне, чым я больш старэйшая, тым больш прыгадваецца дэталяў з мінулага, — прызналася "Ніве" і падкрэсліла: — Гэта іншы чалавек стварае чалавека.

На жаль, на пасляпленэрнай выставе не змясціліся карціны Маргарыты, а было гэта сорак прац квадратаў фармату А-3. Цяпер яе іншыя працы паказваюцца ў Мінску, на выстаўцы сарганізаванай Польскім інстытутам.

Агулам у музейнай зале 85-гадовага Белавежскага нацыянальнага парку апынулася каля трыццаці прац, выкананых рознай тэхнікай і разнародных тэматычна. Ад казачнаколернага пушчанскага птаха Міхаіла Арванітакіса з Грэцыі да абліваючайся чырванню і беллю інсталяцыі Зоі: Who we are ды адсвечваючыхся шкляных узораў на белых квадратах. На жаль, зала Музея БНП замалая і не вельмі адпаведная для пасляпленэрнай экспазіцыі. І не да пары былі побач выпханыя турухтаны і аграмадны зашклёны тэлевізар.

Вернісаж выставы ў Музеі БНП завяршыўся выступленнем гурту "Далі" з Беларусі. У студзені пасляпленэрная экспазіцыя будзе паказана ў варшаўскай галерэі "Зоя".

Раіна СТЭФАНЧУК

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Вячка Станкевіч 🕝 8

Мінула акурат 15 гадоў з таго часу, як 8 снежня 1991 года ў гісторыі чалавецтва адбылася вялікая падзея. На тэрыторыі Беларусі, у Віскулях (Белавежская пушча) былі падпісаны пагадненні пра дэнансацыю дамовы аб утварэнні СССР і спыненне існавання такой дзяржавы. Для мяне асабіста, тады яшчэ даволі маладога чалавека, як і для маіх сяброў, гэта быў дзень вялікай радасці...

У Беларусі ўсе важныя ≈ 2

Яўген ВАПА

Так склалася, што цягам апошняга дзесяцігоддзя падтрымкі патрабуе дэмакратычная супольнасць Беларусі, па якой мэтанакіравана наносіць удар аўтарытарны рэжым, прытым не звяртаючы ўвагі на нацыянальнасць ці веравызнанне сваіх ахвяр. Паслядоўна вядзецца разбурэнне этнакультурнага падмурка беларускага народа і яго мовы, гісторыі ды адукацыі...

Бондарства ў Вульцы 🛭 4

Аляксей МАРОЗ

Хаця землі ў наваколлі Вулькі (каля Орлі) не былі найгоршымі, яе гаспадары перад вайной і пасля яе жылі бедна. Сямейныя бюджэты жыхары Вулькі папаўнялі займаючыся бондарствам, якое ў мінулым расславіла сяло. Вульчане ад сваіх бацькоў і дзядоў навучыліся выконваць драўляныя бочкі, дзежкі, ці кадаўбцы. Хаця дубовыя вырабы на капусту, агуркі або іншую агародніну можна было купіць на базарах, пакупнікі прыязджалі проста да майстроў, бо ведалі, што ў іх атрымаюць якасныя вырабы...

"Раптам, у свеце"

(лук)

₽9

Ежы Плютовічу, знакамітаму паэту і эсэісту, вядомаму чытачам "Нівы" са сваіх разваг пра культуру, новую кнігу — збор эсэ "Раптам, у свеце" выдала во сенню Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі ў Беластоку. Філасофскі навуковы гурток ВШПА арганізаваў у клубе "Кабарэ" ў Беластоку дыскусію з паэтам п.з. "Сітуацыя кнігі пры інвазіі карцінкавай цывілізацыі і глабалізацыі"...

Нездаровая праява **P10**

Здзіслаў ЛІПСКІ

Нашы мовы ў Гродне і ў Беларусі сабе не чужыя. Не разумею, каму прыйшло ў галаву, каб да палякаў і беларусаў у Беластоку прамаўляць на рускай мове. Пакуль беларуская мова ў Беларусі будзе праследавацца і выцясняцца рускай мовай і дзяржаўнай адміністрацыяй, сітуацыя не адменіцца. Шкада, што некаторыя беларускія дзеячы ў Польшчы яе адабраюць...

Ніколі ў СССР!

Мінула акурат 15 гадоў з таго часу, як 8 снежня 1991 года ў гісторыі чалавецтва адбылася вялікая па-

дзея. На тэрыторыі Беларусі, у Віскулях (Белавежская пушча) былі падпісаны пагадненні пра дэнансаиыю дамовы аб утварэнні СССР і спыненне існавання такой дзяржавы. Для мяне асабіста, тады яшчэ даволі маладога чалавека, як і для маіх сяброў, гэта быў дзень вялікай padacui. 3 1985 da 1991 npa canpaŭдную гісторыю і сутнасць гэтай дзяржавы стала вядома столькі, што кожны чалавек, які быў здольны да крытычнага мыслення і пераасэнсавання ладу быцця, зразумеў галоўнае. Выразілася гэта ёмкім дэвізам "Так жыць болей нельга!". Скончылася эпоха камунізму, якая сваімі праявамі і жахлівымі наступствамі панавала над паловай Еўропы, нібы страшная немарач, дойгія дзесяцігоддзі. Ніхто не ведай, што чакае наперадзе, але адчувалася ўзрушанае душэўнае трымценне перад абнаўленнем жыцця. Лёс дарыў асобным новым дзяржавам, якія яшчэ ўчора былі часткай адной шостай тэрыторыі свету, неверагодныя мажлівасці развіция, даваў шани кожнаму асобнаму чалавеку. Скарыстацца гэтым здолелі далёка не ўсе. Найгорш Беларусь, хоць якія цудоўныя (нічога, што досыць складаныя ў эканамічным плане) без малога тры гады падаравала нам гісторыя! Гэта потым прыйшоў 1994 год з выбарамі першага прэзідэнта і кардынальнай зменай палітычнага курсу, паваротам "назад у СССР". Але прынамсі адно пакаленне паспела адчуць водар сапраўднай свабоды і зразумець вартасці незалежнай дзяржавы.

Для некаторых прадстаўнікоў старэйшага пакалення развал Савецкага Саюза стаўся падзеяй цяжкаперажывальнай, але з гадамі колькасць прыхільнікаў былога "сацыялістычнага раю" відавочна паменшала. Прычым, не стаў бы залічаць у зацятыя апалагеты камуністычнай расійскай імперыі пераважна людзей старэйшага веку, бо сярод нашых беларускіх пенсіянераў, якія зведалі на сваёй скуры "перавагі" сацыялістычнага ладу, даволі багата людзей, настроеных крытычна да сваёй (дакладней было б сказаиь, чижой) былой дзяржавы. З гадамі менее і людзей, якія па сваёй волі валакуць вянкі і кветкі да шматлікіх помнікаў правадыру сусветнага пралетарыяту і галоўнаму ідэолагу стварэння СССР — Леніну. А вось маладым людзям сённяшнія прапагандысты імкнициа закриціць мазгі. Некалькі разоў у Мінску даводзілася сустракаць маладзёнаў у кашульках з напісам "СССР" і тэкстам савеикага гімна. Апошнія гады пайстала пэўная мода на "чырвонае", прычым гэта заўважальна і ў іншых дзяржавах Еўропы (найбольш яскравы прыклад — ганебнае шэсце пад чырвоным сцягам па Рыме Рамана Продзі — італьянскага прэм'ер-міністра ад левых). У гэтым сэнсе ўсім краінам варта было б браць прыклад з прыбалтаў, якія найбольш паслядоўна на дзяржаўным роўні настойваюць на тым, што каминізм, як злачынная і антычалавечая ідэалогія, мусіць быць асуджаны гэтак жа сама як фашызм, а камуністычная сімволіка забаронена.

У пераліки нешматлікіх пиблікацый і інтэрнэтных матэрыялаў да знамянальнай даты ўразіла адно паведамленне. Асабіста для мяне яно стала вельмі сенсацыйным. Паводле апытання Усерасійскага иэнтра вывичэння грамадскага меркавання праз пятнациаць гадой пра развал Савеикага Саюза найбольш шкадуюць у самой Расіі — 68 адсоткаў апытаных, далей Украіна — 59, і толькі затым, як ні дзіўна, Беларусь — толькі 52 адсоткі. Кажу толькі, бо ў Беларусі, як нідзе ў свеце, афіцыёзная дзяржаўная прапаганда, практычна штодзень, па-некрафільску скуголіць па "великой стране, которую мы потеряли". На іншае пытанне: "Ці магчыма, на вашу думку, зараз аднаўленне СССР?" рэспандэнты з усіх трох былых "братніх рэспублік" глядзяць даволі скептычна. "Не" адказалі 68 адсоткаў апытаных у Расіі, 71 у Украіне і ажно 76 у Беларусі. Такія лічбы не могуць не дадаваць аптымізми айчынным дэмакратычным палітыкам, бо яны сивярджаюць вельмі важную рэч — "Ніколі назад у СССР!".

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

У Беларусі ўсе важныя

Людзям патрэбная ўзаемная салідарнасиь. Без яе няма чалавеитва. Кожны пакрыўжданы — ці то іншымі людзьмі, иі рэпрэсіямі з боки дзяржавы, иі й выніку стыхійнага бедства — заўсёды павінен мець спадзяванне на тое, што не будзе пакінутым на волю лёсу, забытым. Гэта ж наш хрысціянскі абавязак і адначасна праява грамадзянскай спеласиі. Так склалася, што иягам апошняга дзесяцігоддзя такой падтрымкі патрабие дэмакратычная супольнасць Беларусі, па якой мэтанакіравана наносіць идар айтарытарны рэжым, прытым не звяртаючы йвагі на нацыянальнасць ці веравызнанне сваіх ахвяр. Паслядойна вядзецца разбурэнне этнакультурнага падмурка беларускага народа і яго мовы, гісторыі ды адукацыі. Змаганне за кожнае беларускае прадшколле, школу, газету і часопіс на роднай мове — гэта, паводле Валеркі Булгакава, галоўнага рэдактара зачыненага часопіса "Архэ", ці не самы важны выклік сённяшняй беларускай рэчаіснасиі. Абарона беларискасиі — гэта ж менавіта абарона дэмакратычнага выбари і бидичыні незалежнай ейрапейскай дзяржавы. Але зразимець так простию залежнасиь гадамі было ияжка міжнароднай і ейрапейскай сипольнасиі. Захойваючы і падтрымойваючы й сваіх краінах исё наиыянальнае, з пазіцыі палітычных салонаў любілі павучаць ды палохаць беларисай і свет... беларискім нацыяналізмам. Дзеля дэмакратыі няхай пішуць, размаўляюць і ў рэшце рэшт думаюць па-руску. I страшна, і смешна.

У такой сітуацыі значна большыя спадзяванні на зразуменне важнасці абароны кильтирна-мойнага кантэксти беларуская грамадскасць скіраваліся ў бок найбліжэйшых суседзяў. Бо хто ж павінен лепш нас зразумець як не сусед. Супольнасць лёсу савецкага лагера, абарона перад русіфікацыяй нацыянальнай тоеснасці давала надзею на зразуменне і рэальную дапамогу. Аднак геапалітычныя выклікі, такія як далучэнне да НАТА і Еўрасаюза, пастаўленыя перад Польшчай, Літвой, Латвіяй і Эстоніяй, часта не дазвалялі на ажыццяўленне рэальнай, а не вербальнай палітыкі падтрымкі дэмакратычным памкненням беларускага грамадства.

Польская дзяржаўная палітыка ў дачыненні да Беларусі перайшла са сферы дэкларатыўнасці ў сферу рэальных фактаў пасля выйгрышу партыяй братоў Качынскіх парламеникіх і прэзідэникіх выбарай. Несимненна, каталізатарам спрацавалі рэпрэсіі ў дачыненні да Саюза палякаў Беларусі, якія пачаліся яшчэ ў час левага польскага ўрада. Салідарнасць з палякамі, беларускімі грамадзянамі,

увесь час выказваюць дэмакратычныя структуры Беларусі і іхны лідэр Аляксандр Мілінкевіч. Беларускія інтэлектуалы, пісьменнікі на старонках "Нашай нівы" таксама неабыякава ставяцца да польскай праблемы.

Дэклараваныя яшчэ прэм'ер-міністрам Казімірам Марцінкевічам дзеянні ў карысць Беларусі зараз рэалізуюцца на практыцы: створаны стыпендыяльны фонд, выдзеленыя польскім МЗСам сродкі дапамагаюць няўрадавым арганізацыям пераломваць ізаляцыю міжчалавечых і міжарганізацыйных кантактаў, ізноў вяшчае Радыё "Рацыя", неўзабаве выйдзе ў эфір з Варшавы спадарожнікавае Тэлебачанне Беларусь. Кожны месяц 16га чысла праводзяцца акцыі "Салідарнасці з Беларуссю". Да гэтага трэба дадаць шмат канцэртаў, пад такім жа самым лозунгам, на якіх супольна выступаюць польскія і беларускія музыканты і артысты. Салідарныя з усімі жыхарамі Беларусі: з Аляксандрам Казуліным і Анжалікай Борыс, з рэпрэсаванымі сябрамі "Партнэрства" і Саюза палякаў, з усімі хто ў бядзе, ці то будзе палітык, ці не менш геройскі вучань з правінцыйнага мястэчка, выкінуты са школы за распаўсюджванне апазіцыйных лістовак. Беларус, паляк, расіянін, татарын, украінец. Усе роўныя, усе важныя, усе патрэбныя Беларусі.

Таму крыху са смуткам глядзеў я на аграмадны святочны канцэрт "Салідарныя з палякамі на Беларусі" з удзелам польскіх і беларускіх зорак, наладжаны ў мінулую нядзелю ў Падляшскай оперы і філармоніі тэлеканаламі Палонія і Беларусь. Вядучыя на шчасце не забыліся выказаць слоў салідарнасці і з беларусамі. Думаю, што ў такім месцы, дзе Беласточчына мяжуе з Гродзеншчынай, дзе ад стагоддзяў жывуць разам у радасці і смутку, нярэдка дастаючы пароўну ў сраку палякі і беларусы, у сённяшняй беларускай рэчаіснасці памятаць пра адных, а забываць другіх проста нельга. Асабліва 10 снежня, у Дзень правоў чалавека, калі ў Мінску затрымана звыш дваццаці чалавек, грамадзян Беларусі, для якіх кліч "За вашу і нашу свабоду" — не ёсць пустым словам.

Яўген ВАПА

Вачыма еўрапейца

Больш бяспечна?

здарыўся дзіў. Вось на беларускім баку мяжы пагранічнікі спынілі аўтобус, які вёз беластоцкіх філармонікаў. Аўто арыштавалі. Як інфармавала Тэлебачанне Беласток, му-

зыкі з інструментамі мусілі два кіламетры пешшу ісці да найбліжэйшай гасцініцы. У прамым эфіры консул РБ у Беластоку Вадзім Палякоў супакойваў: "Зараз падашлем новы аўтобус".

Аказалася, што арыштаваны аўтобус у беларускіх пагранслужбах быў занесены ў рэестр украдзеных аўтамабіляў. Без адказу засталося да сёння пытанне, як гэта здарылася, што артысты нанялі якраз такі аўтобус? Ці хтосьці хацеў падкласці свінню Беластоцкай Філармоніі і оперы? Ну, што ж, мабыць, гэтае пытанне застанецца без адказу.

Амаль у той самы час Савет мініст-Апошнім часам раў унутраных спраў і справядлівасці Еўрасаюза вырашаў аб назначэнні даты адмянення кантролю на межах з новымі членскімі краінамі. Калі ўсе засцярогі наконт бяспекі вонкавых межаў будуць вырашаны пятнаццаткай, якая найпазней далучылася да ЕС, ды спрацуе запраектаваная вельмі складаная сістэма збору і перадачы інфармацыі, спалучаная з камп'ютэрнай базай даных аб нежаданых асобах, дык рашэнне аб пашырэнні Шэнгенскай зоны магчымае будзе з 1 студзеня 2008 г.

> — Новыя членскія краіны запатрабавалі канкрэтнага календара адмены пагранкантролю на абшары Еўрасаюза, — не хавала гонару падляшская еўрадэпутатка Барбара Кудрыцкая пасля аб'яўлення рашэння еўрасаюзнага Савета міністраў. — Для Польшчы і іншых членскіх краін гэтае рашэнне толькі адкрывае шлях да цяжкай працы над завяршэннем падрых

товачных прац. Ведаем жа ж з досведу, што ў кожную хвіліну могуць паявіцца нейкія тэхнічныя праблемы.

І, што істотнае, еўрадэпутатка прытым падкрэсліла:

— У выпадку Польшчы вялікім выклікам будзе дастасаванне інфраструктуры аэрапартоў і некаторых пагранпераходаў на ўсходняй мяжы. Аб поспеху можна будзе гаварыць толькі ў Новы 2008 год.

Калі ўсё пойдзе спраўна, праз больш чым год беларускія пагранічнікі не будуць ужо мець праблем з затрымкай скрадзеных аўтобусаў, дзякуючы спраўнай інфармацыйнай сістэме, якая дзейнічае на абшары краін згуртаваных у Шэнгенскай канвенцыі. Сама Канвенцыя дзейнічае з 1985 г. У прынцыпе заінспіравалі яе Францыя і Нямеччына, якія год раней падпісалі паразуменне аб свабодным перасяканні мяжы паміж гэтымі дзяржавамі. Праз год да канвенцыі далучыліся Бельгія, Галандыя і Люксембург. З часам далучаліся да яе іншыя еўрапейскія дзяржавы, а таксама Мадэра, Азорскія і Канарскія астравы, а нават некаторыя заморскія тэрыторыі членскіх краін, такія як Нідэрландскія Антыльскія астравы.

На тэрыторыі г.зв. Шэнгенскай зоны, дзе быў адменены кантроль на ўнутра ных межах, было дазволена перамяшчанне грамадзян ЕС, турыстаў з трэціх краін, бежанцаў, шукаючых палітычнага прытулку і легальных імігрантаў. Адначасова было вырашана аб узмацненні кантролю на вонкавых межах. Датычна гэта і да польска-беларускай мяжы. Апрача таго было наладжанае больш шчыльнае супрацоўніцтва ў галіне барацьбы з рознымі формамі злачыннасці і паляпшэння кантактаў паміж адказнымі за гэта службамі з паасобных членскіх краін Шэнгенскай зоны. Гэта якраз Шэнгенская канвенцыя прымусіла Польшчу ўвесці візы для грамадзян Беларусі, Расіі і Украіны. Скептыкі лічаць, што якраз будуе яна новую заслону на ўсходняй мяжы Еўрасаюза. Але ці гэтак фактычна ёсць і будзе?

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Сустрэча ў прэзідэнцкім палацы

Серада, 6 снежня. Прыходжу роўна ў восем. Усе дзеці ўжо ў бусе? О-го, здаецца, вельмі добра сарганізаваная група, але гледзячы з другога боку — хто б хацеў спазніцца на сустрэчу з прэзідэнтам.

Вельмі хочацца паспаць, але жаль не пачуць арыгінальных размоў дзяцей і іх непаўторных каментарыяў. Рэдактар Радыё Рацыя перасцерагаў свайго журналіста: "Толькі слухай добра ўсяго, бо як дзіця штосьці скажа, то можа і не паўтарыцца". У гэтым мы пераканаліся ўязджаючы ў Варшаву, калі паспрабавалі распытацца ў дзяцей пра турбатлівыя справы, на што мы атрымалі неспадзяваныя адказы.

"Каб толькі не хляпнулі чагосьці", — уголас ду-

мала Аліна Ваўранюк, гафтуючы далі: — Былы прэзідэнт! святочную сурвэтку і час ад часу спаглядаючы на дзяцей, якія ззаду кай тэмы. Дзеці былі расчараваныя лупілі ў карты. "Чаму?" — пытаем з Радкам, радыёжурналістам. Аліне Ваўранюк, настаўніцы беларускай мовы ў беластоцкай Падставовай школе н-р 4, не трэба было нават адказваць, паколькі мы ўжо бачылі рашучасць і актыўнасць нашых дзяцей. А хто, апрача іхніх скую ці беларускую каманду? бацькоў, ведае іх найлепш? Вось іх-

Неўзабаве мы даведаліся адкуль бярэцца яе боязь.

- Што б вы хацелі сказаць прэзідэнту Польшчы?
- He хочам школьнай формы, хаця былі і прыхільнікі, аднак больмундуркаў. — Ну, і можна прэзідэнта памяняць...

Пытаючы, ці пра тое астатняе скажуць прэзідэнту проста ў вочы, з амаль чырвонымі шчочкамі адказалі, што гэта толькі нам так кажуць. Астаемся ў крузе палітыкі. Дзеці даволі добра зарыентаваныя і відаць, што медыйны пераказ мае на іх даволі вялікі ўплыў. Усе ведаюць Рэнату Бэгер, а містэрам Самаабароны, паводле іх, напэўна з'яўляецца Анджэй Лепэр. Зоркі Грамадзянскай платформы гэта Туск і Ракіта, але дзяўчаты хутка, для раўнавагі, крычаць: Зыта і Ганна! Якія? Мы ўжо добра ведаем. Хтось яшчэ крыкнуў што і Паўляка ведае, з ПСЛ.

- А хто прадстаўляе левы бок палітычнай сцэны? — пытаю.
- Не ведаем... Чакайце, Кваснеўскі! — наіўна было б пытаць хто гэта, бо дзеці адразу, не чакаючы, да-

I так вярнуліся мы да прэзідэнцінфармацыяй, што ў палацы сустрэне іх толькі першая дама. "Гэта несправядліва, што прэзідэнт сустракаецца з валейбалістамі, якія толькі што занялі другое месца, а да нас не прыйдзе!" — заявілі.

- А за каго вы балелі б: за польпытаю.

> Найбольш гаваркія адразу выгукнулі: "Беларускую!" Але гэтым пытаннем не адвялі мы дзяцей ад кароткай задумы, а нават дзіцячай злосці. Праз хвіліну дзеці думалі толькі аб тым, што іх сустрэне ў прэзідэнцкім палацы. А былі ў іх даволі шырокія планы, перад усім хацелі

няя настаўніца — выдатны педагог. пабачыць спальню, кухню, салон.

- I бавяльню хочам пабачыць, то ж прэзідэнт мае ўнучку!

Пры ўваходзе ахова праверыла ці няма ў нас небяспечных прадметаў. І хаця ў дзяцей нічога небяспечнага не было, але закон ёсць закон. шасць рашуча выказваецца супраць І добра, дзеці мелі дадатковую ат-

Нашых беларускіх дзяцей паса-

прадстаўніка прэзідэнцкай канцылярыі Эвы Юнчык-Зямэцкай, якая прывітала дзяцей і апекуноў ад імя седзячай побач Марыі Качынскай. Дзіўна? Можа прэзідэнцкая жонка проста не адчувае сябе свабодна пры мікрафоне, але дзецям гэтага хапіла, каб па-свойму выказаць крытыку: "Не падабалася нам, што пані Качынска сама нас не прывітала". Дзеці бачаць шырэй і больш уваж-

прадбачваць іхнія рэакцыі. На шчасце ў праграме сустрэчы былі пункты, якія прыцягнулі ўвагу маладых удзельнікаў святочнай сустрэчы, перад усім пара юных акрабатаў (10-гадовая дзяўчынка і 12-гадовы хлапец) ды ілюзіяніст-магік Царэллі.

графавацца з жонкай прэзідэнта. Паводле альфавіта, мы з пераду, але па прычыне натоўпу аператараў камер і журналістаў цяжка было дабрацца да ёлкі, перад якой усе фатаграфаваліся. Цяжка мне было нават зняць сваіх дзяцей з-за натоўпу рэпарцёраў, тым болей што вядучая, Анна Попэк, крычала ў мікрафон: "А цяпер дзе-

ліва, неяк па-іншаму, таму варта

Пасля гэтага прыйшоў час фата-

цы, армяне, ромы, расіяне, славакі, татары, яўрэі, кашубы. Запрошаны былі таксама вучні іншанацыянальных школ у Варшаве: японскай, французскай, амерыканскай ды бежанцы з Чачні, пражываючыя ў Польшчы. А я сустрэла сяброў, з якімі пазнаёмілася пару гадоў таму ў час канферэнцыі, а, здаецца,

не такія мы ўжо дзеці. Было вельмі калярова. У галоўнай зале мігцелі разнаколерныя стужкі на дзявочых галоўках, у вочы кідаліся яркія ўборы клоунаў, а дзеці з размаляванымі тварамі бегалі з шарыкамі ў выглядзе маленькіх звяроў. Пры выхадзе кожны атрымаў яшчэ салодкі падарунак.

- Варта было ехаць у Варшаву на тры гадзінкі? — пытаю.
- Тааааак! больш каментарыяў не трэба.

Дзеці мелі мноства энергіі, якой захапілі ўсіх, а нашы запомніліся яшчэ тым, што на каляровай дыскатэцы бегалі ў белых кашульках з надпісам "Абба", што прыцягнула ўвагу Марыі Качынскай ды Эвы Юнчык-Зямэцкай. Трэба проста ўмець адзначыць сваю прысутнасць!

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

А тыя стрымана абышлі ўсіх кругам і спакойна чакалі, ажно іх дапусцяць на сваё месца. Астаецца толькі прамаўчаць...

– Hy і што падабалася вам? — пытаю ў канцы канцоў.

- Канапкі з паштэтам, са смехам адказваюць дзеці, але тут жа згадваюць і цікавейшыя моманты мастацкай праграмы, пра якія я ўжо ўспомніла раней. Варта сказаць, што не бракавала таксама народных танцаў у выканані армян, кашубаў ды ромскіх дзяўчатак. Чамусьці не дазволілі станцаваць сваёй праграмы караімам, якія запомніліся ўсім цудоўнай вопраткай. З размоў вынікала, што і яны былі здзіўлены.

– А як вам падабаліся іншыя групы, іх вопратка?

- даследую далей...

– Мы частку іх ведаем з Гданьска, пазнаёміліся раней, нават гаварылі з імі.

Аказваецца, што найбольш зачаравалі нашых дзяўчат вучні і вучаніцы японскай школы. Нічога дзіўнага, нават у тэлебачанні яны нячаста паяўляюцца.

У прэзідэнцкім палацы, апрача беларускіх дзетак, сустрэліся малыя ўкраінцы, чэхі, літоўцы, лэмкі, нем-

Мінулае Белай

Варта затрымацца ў вёсачцы Белая на Бельшчыне, каб уважней прасачыць тыя сляды, што пакінулі тут нашы продкі на зямлі ды ў вуснай традыцыі. Гэтая мясціна знаходзіцца ў 3-4 кіламетрах на ўсход ад Бельска-Падляшскага на правым беразе рэчкі Белая.

Пачаткі гэтага паселішча трэба шукаць у тых часах, калі паміж старажытнымі гарадамі-крэпасцямі Бельскам і Гроднам усталяваўся трывалы

У мінулым рэчка Белая мела балоцістыя берагі, але ў гэтай ваколіцы яны былі даступныя для пераправы. Тут быў праезд па мосце ды прыстанішча для падарожных. На пагорку Могільнік пакояцца памерлыя ад пошасці дзвесце гадоў таму бяляне. Ёсць доказы намнога ранейшага побыту тут чалавека. Адзін з палеткаў носіць назву Лісоха (у літоўскай мове гэта ўзвышша, пагорак). Паказвае яна на прысутнасць тут балтыйскага насельніцтва яшчэ да прыходу сюды ўсходніх славян.

Белая была паншчыннай вёскай і належала да маёнтка ў Грыневічах. На беразе рэчкі знаходзіўся бровар. Па ім астаўся след у назве палетка *Броварыско*. Уніз па рэчцы быў фальварак з вадзяным млыном і сажалкамі — таксама ўласнасць уладальнікаў Грыневічаў.

Падставай існавання тутэйшых жыхароў была сельская гаспадарка. Па ўспамінах старэйшых людзей можна меркаваць, што калісьці тут багатая была земляробчая абраднасць. Між іншым, дзяцей страшылі, што ў жыце прабываюць русалкі, якія не любяць тых, хто топча збожжа. На кірмашы той, хто купляў каня, абавязкова браў ад прадаваўшага вуздэчку і вельмі пільна сачыў, каб на ёй не было вузлоў, бо тады конь "не пашыхуе". Набываючы парасят, стараліся ўзяць разам з імі крыху саломы, якой яны былі падасланы, каб "перацягнуць гняздо". Словам, колішні чалавек быў надта ж запалоханы — вельмі многа цёмных сілаў падсцерагала яго...

(мох)

M. M.

Літаратурныя сустрэчы

Прафесар Тэрэза Занеўская вядзе заняткі ў Недзяржаўнай вышэйшай педагагічнай школе ў Беластоку. У рамках гэтых заняткаў прадугледжана таксама тэматыка нацыянальных меншасцей пражываючых на Падляшшы.

2 снежня г.г. быў запрошаны ў школу Віктар Швед. Паэт выступіў у двух семінарыйных групах. Расказаў ён студэнтам аб беларускай нацыянальнай меншасці, аб існуючых на Падляшшы дзесяці беларускіх арганізацыях, аб іх культурнай, літаратурнай і навуковай працы. В. Швед сканцэнтраваў увагу слухачоў на дзейнасці Беларускага літаратурнага аб'яднання "Белавежа", расказаў аб сваім пяцідзесяцігадовым паэтычным шляху і прачытаў шмат сваіх вершаў так на беларускай, як і ва ўласным перакладзе на польскую мову. Што вельмі цікава, студэнты таксама чыталі вершы паэта не толькі на польскай, але і на беларускай мове. Аб вялікім зацікаўленні паэтычнай творчасцю В. Шведа сведчыць той факт, што падпісаў ён студэнтам трыццаць сваіх паэтычных зборнікаў.

Бондарства расславіла сяло

Хаця землі ў наваколлі Вулькі (каля Орлі) не былі найгоршымі, яе гаспадары перад вайной і пасля яе жылі бедна. Сямейныя бюджэты жыхары Вулькі папаўнялі займаючыся бондарствам, якое ў мінулым расславіла сяло. Вульчане ад сваіх бацькоў і дзядоў навучыліся выконваць драўляныя бочкі, дзежкі, ці кадаўбцы. Хаця дубовыя вырабы на капусту, агуркі або іншую агародніну можна было купіць на базарах, пакупнікі прыязджалі проста да майстроў, бо ведалі, што ў іх атрымаюць якасныя вырабы.

У міжваенны перыяд жыхары Вулькі мала прадавалі збожжа і іншай расліннай прадукцыі на рынках у Орлі ці Бельску. Мяса выкарыстоўвалі на свае патрэбы, прадавалі толькі малочныя вырабы. У час вайны людзі з Вулькі працавалі на прымусовых работах.

— У нашай вёсцы асталося жыць некалькі расіян і хіба яны ў час вайны кантактаваліся з партызанамі. Людзі з лесу прыходзілі таксама да нас, але бацькі не адважваліся самі даваць ім харчаванне. Баяліся, што партызанамі могуць прыкідвацца нямецкія сышчыкі. Калі ўжо бралі нешта сілком, вяскоўцы не пратэставалі, — кажа Ян Сачко.

— Пры нямецкай акупацыі гналі ў нас самагонку і пілі яе, — кажа Ян Жменька. — Баяліся толькі адкрыта спяваць.

У Вульцы помняць здарэнне, якое магло закончыцца смяротным пакараннем для мужчын.

— Немцы прыехалі ў вёску, калі ў нашай хаце была выпіўка. Мужчыны не паспелі закрыць вокны і салдаты зайшлі ў наш дом. Трэба было тлумачыцца, чаму, насуперак абавязваючых указанняў, сустрэліся яны ноччу. Аднак гэтае здарэнне не закончылася смяротным пакараннем або турмой. Немцы "пацягнулі" мужчын гумавымі дубінкамі па спінах і загадалі ім разысціся па дамах, — прыпомніў спадар Сачко.

Страцілі коней і кароў

Жыхары Вулькі пацярпелі ад немцаў у час савецкага наступлення. Яшчэ да надыходу фронту сяляне закапалі больш вартасныя прадметы і вопратку ў зямлі, выкапалі зямлянкі, у якіх намерваліся перачакаць ваенныя дзеянні. Немцы палічылі, што нехта з вяскоўцаў перарэзаў тэлефонны провад, якім перадавалі яны інфармацыю для артылерыйскага абстрэлу.

– З-пад нашай вёскі немцы наглядалі за савецкімі войскамі, якія затрымаліся ў Спічках і па тэлефоне інфармавалі сваю артылерыю, што знаходзілася побач Галадоў, аб распалажэнні саветаў. Абстрэл Спічкоў быў дакладны і немцы раззлаваліся, калі нехта перарэзаў тэлефонны провад. Палічыўшы вінаватымі жыхароў нашай вёскі, забралі ў нас кароў і коней, што былі на лузе і ў хлявах і пагналі іх у напрамку Бельска. Спачатку арыштавалі мужчын, але пасля жанчыны сталі немцам насіць яйкі, прасіць, каб адпусцілі мужоў дамоў і немцы злітаваліся. Добра, што аставілі ў жывых людзей і не спалілі сяла, — успамінае Ян Сачко. — Наш бацька гнаў быдла пад наглядам немцаў. Удалося яму ўцячы па дарозе і вярнуцца дахаты. Дамоў вярнуліся толькі тыя каровы і коні, што ўцяклі са стат-

Мікола Троц

ка і ведалі дарогу да сваіх хлявоў.

Савецкія войскі абстрэльвалі Вульку, але знішчэнні былі невялікія. Калі Вульку занялі рускія салдаты, сталі рыхтавацца да абароны, што для сяла прадвяшчала трагедыю.

— Саветы адразу прапанавалі нам уцякаць з вёскі, бо прадбачвалі абстрэл з-пад Бельска. Частка людзей рашылася ўцякаць перад нямецкім абстрэлам, але многія асталіся ў зямлянках, каб магчы гасіць будынкі на выпадак пажару, — расказвае спадар Ян. — Абстрэл вёскі працягваўся некалькі дзён і быў настолькі моцны, што амаль на кожны панадворак упалі снарады. Адзін са снарадаў трапіў у суседскі хлеў і гной з драўнінай прысыпалі нашага суседа, што хаваўся збоку.

Ян Сачко разам з іншымі дзяцьмі ўцёк у Міклашы, а пасля ў Крывятычы, а яго бацькі асталіся дома.

— Снарад упаў недзе пяцьдзесят метраў ад зямлянкі, у якой знаходзіліся мае сямейнікі разам з суседзямі, але не параніў ён людзей. Раніла затое савецкіх салдат, якія хаваліся ў хляве. Паранена была таксама жыхарка нашай вёскі. Абстрэл вёскі прынішчыў некалькі дамоў, крыху хлявоў і клуняў, але добра, што не ўспыхнуў пажар і ў агульным сяло ўцалела, — кажа Ян Сачко.

Пасля вайны ў Вульцы асталося мала коней і таму жыхары вёскі пазычалі іх у сваякоў з суседніх сёл, каб выканаць самыя неабходныя сельскагаспадарчыя работы.

— Мае бацькі бралі кабылу ад сваякоў з Мора, а пасля купілі каня, — гаворыць спадар Сачко.

Дзве сям'і выехалі ў Савецкі Саюз.
— Наш бацька пачаставаў савецкіх салдат салам і яны параілі нам астацца. Перасцераглі яны перад знішчэннямі ў Савецкім Саюзе, —

тлумачыць спадар Ян. **Не было палёгкі пасля вайны**

— Пасля вайны збожжа жалі мы сярпамі, пазней сталі карыстацца косамі, што паскорыла работу. Пасля нават на вузкія палоскі ўваходзілі мы з коннымі касілкамі. Не прымянялі снапавязалак, бо цяжка было імі манеўраваць на цераспалосіцы.

— Здараліся ў нас палоскі шырынёй у паўтара метра. Суседзі сварыліся паміж сабой у час ворыва, стараліся першымі выйсці араць поле. Здаралася, што ад суседа была глыбокая "росплуга" і на доўгім у два кіламетры полі атрымоўвалася значная страта пасяўной плошчы. Бульбу садзілі ў нас пад плуг, але здаралася, што трэба было таксама кары-

стацца рыдлёўкамі, — успамінаюць Мікола Троц і Ян Жменька.

Яшчэ да ліквідацыі цераспалосіцы паслугі гаспадарам прапанавала аддзяленне Кааператыва сельскагаспадарчых суполак.

— Кааператыўныя паслугі абмяжоўваліся тады ў галоўным да працы з малатарняй і млынком, — кажа Ян Жменька.

Гаспадары гадавалі мала кароў, бо вузкіх палосак не абсявалі травой. На супольнай пашы, плошчай у 34 гектары, пасвілася ўсё вясковае быдла.

— Пастухом быў у нас Цімафей Мароз. Людзі не ведалі адкуль ён выводзіўся, але быў ён чалавекам моцна начытаным, культурным, нікога не абгаворваў. Жыў у гаспадароў па чарзе. Людзі яго добра ўспамінаюць. Любіў чытаць кніжкі, але ў час выпасу не мог гэтым займацца, бо мусіў наглядаць за жывёлай. Гаспадары плацілі Цімафею збожжам, а ён прадаваў яго і выязджаў на час зімы ў горад. Вясной ізноў вяртаўся да нас на работу, — успамінае Мікола Троц.

Прадавалі бочкі

Частка маіх суразмоўцаў займалася бондарствам, ад якога быў дадатковы прыбытак.

— Я раблю бочкі здаўна. Раней людзі куплялі іх, каб перахоўваць капусту, агуркі ці іншую агародніну. Пасля заказвалі ў мяне бочкі для марожанага. Выконваў я таксама цэбрыкі, дзежкі і іншае начынне. Навазіў я многа дубу, з якога добры матэрыял на бочкі. Яшчэ і зараз у мяне ёсць вялікі запас матэрыялу, — кажа Мікола Троц, які пераехаў з Вулькі ў Бельск-Падляшскі. Цяпер ён наведвае родную вёску, каб наглядаць за пустуючым домам і садам. Робіць ён яшчэ бочкі на віно і піва. Аднак хвароба абмяжоўвае актыўнасць.

— Я таксама рабіў бочкі, — гаворыць Ян Жменька. — Наша сяло славілася менавіта бондарствам, якім займалася многа гаспадароў. Найчасцей прадавалі мы бочкі на навакольных рынках, але пакупнікі прыязджалі за імі таксама да бондараў. Калісь усё ў бочках перахоўвалі. Апрача агародніны трымалі ў іх таксама салёнае мяса і іншыя прадукты.

Мае субяседнікі інфармуюць, што ў Вульцы не было ні магазіна, ні школы. Раней дзеці вучыліся ў Парцаве, а цяпер у Орлі. Перад вайной з прадуктамі прыязджалі жыды, якіх гаспадары ўспамінаюць станоўча. Цяпер за пакупкамі трэба тры кіламетры ездзіць у Орлю.

Аляксей МАРОЗ

Мая Трансмалдавія

Недзе, пасля поўначы ў Кішынёве абудзіў мяне кашмар. Прыснілася Прыднястроўе. Сталічны Ціраспаль. На плошчы ля Дома Саветаў з гіганцкім помнікам Леніну адбывалася выкананне прысуду. На пляцы стаяла акрываўленая гільяціна, на якой, як капусту, адсякалі галовы. Пасля рабочыя складалі іх у роўныя шарэнгі, якія напаміналі кавуноў на рынку. Я набліжылася да галоваў, якія выглядалі чамусьці аднолькава, як нейкая поп-артавая серыя. Пасля тыя галовы ажылі і выглядалі як сабачыя чэрапы...

О, Божа! Мае мазгі адрэагоўвалі сустрэчу з краінай Ігара Смірнова. За акном нашага інтэрната, які знаходзіўся ў катэджным квартале, сапраўды скавыталі і дзерліся сабакі.

Пасля сніліся чэкісты, якія злавілі хлапца, павесілі яму камень на шыю і павалаклі тапіць у рацэ. Сцэне прыглядаліся дзеці, якія катам махалі чырвонымі сцяжкамі.

Праўда, ужо раней я прачытала

шы беларускія казкі і я падумала, што ў нас падобныя мары. Малдаван таксама стагоддзямі заганялі ў няволю.

Прыднястроўска-малдаўскую мяжу перасякаем плаўна, без кантролю. Рэгіёны гістарычнай Трансднестрыі (сёння ПМР) і Бесарабіі (сёння Рэспубліка Малдовы) ў натуральны спосаб раздзяляе рака Днестр (на здымку). Бандэры, або старажытная Цігіна з археалагічнымі раскопкамі з часоў Рымскай імперыі, пасля вайны ў 1992 годзе апынуліся ў Прыднястроўі. Горад знаходзіцца ўжо на правым малдаўскім баку Днястра. Тут замест ракі прыдумалі новы кардон і раскапалі канавы, ля якіх тырчаць нацэленыя ракеты і сочыць войска.

Прыднястроўе сапраўды выглядала як апаганены рай. Малдова, у параўнанні з ім, і нават Украінай, явілася нам задбанай краінай. Здавалася, мы перасяклі раскінуты, аблезлы калгас і патрапілі на гаспадарскі панадворак.

як распраўляюцца там з апазіцыяй. На гэта быў стары спосаб: камень на шыю — і ў Днестр!

скія краявіды. Свой радавод малдаване выводзяць ад боскіх агародаў. Пра гэта апавядае легенда.

У дзень, калі Бог дзяліў між людзей зямлю, малдаванін задрамаў. Калі прачнуўся, усё ўжо было раздзеленае між народамі:

- Ax, Божа! I што са мной цяпер будзе? — спытаў сумна.

Бог паглядзеў згары на заспанага і сумнага малдаваніна і пачаў думацьгадаць, шукаць нейкі выхад. Але адказ не прыходзіў яму ў галаву. Зямля была ўжо раздзелена і Бог не мог аспрэчыць сваіх пастаноў, тым больш займацца перасяленнем. Ён махнуў рукою і сказаў: "Ну, нічога! Хадзем, будзеш жыць разам са мной — у раі".

Іхная легенда напамінала мне на-

Наколькі ў ПМР пераважалі аблагі і палеткі кукурузы, тут краявід ажыў. Прасторныя ўзгорышчы Каб суцішыць галаву і наклікаць— і даліны аж па далягляд насаджасон, я стала думаць пра малдаван- ны вінаградам і сланечнікам. Сярод іх знаходзіліся гіганцкія агароды і сады. (Пры саветах Малдову называлі агародамі СССР). Часам аж па далягляд цягнулася поле з кавунамі, памідорамі або жоўтым перцам. Дзесяткі кіламетараў займалі сады з абрыкосамі, персікамі, слівамі.

> Усе дарогі, уключна з палявымі, малдаване абсадзілі грэцкім арэхам.

> У аўтобусе, пасля пераезду мяжы, настрой жыва перамяніўся. Людзі жартавалі, смяяліся. Пякельны стрэс, які прынёс сам транзіт цераз ПМР, народ адрэагаваў у свойска-аграрны спосаб. Аўтобус спыніўся ля гурбаў кавуноў, якіх фермеры прадавалі проста з поля, ля дарогі. Людзі куплялі па два-тры бамбістыя кавуны і далучалі іх да пакетаў і сіне-

чырвоных сумак, якімі затыкалі ўсе вольныя месцы. Наш праваднік аўтобуса (дзядзька браў за праезд грошы і нават не думаў выдаваць білеты!) дзейнічаў як апантаны. Ён да апошняга міліметра загрузіў кавунамі праход каля шафёра, а пасля яшчэ панаўпіхваў іх у багажнік. Пасля, калі дапамагаў нам выцягваць адтуль рукзак, кідаў у свой бок насмешлівыя папрокі:

— Ай-ай, нагрузіў ты на сваю га-

На вакзале ў Кішынёве ў нас, як адзіных, не было пад пахай кавуноў і з-за гэтага выглядалі мы як загубленыя турысты, на якіх зарабляюць таксісты.

Малдова, якой па радыё палохаў Ігар Смірноў, напамінала хутчэй бедную сіраціну. Нябогу, якая, каб выжыць, б'ецца як рыба аб лёд.

Сярэдні месячны заробак у сталічным Кішынёве — сто долараў. Яшчэ горшая сітуацыя ў вёсках і мястэчках, дзе ўвогуле няма працы. Ужо больш за мільён малдаван з'ехала ў пошуках працы за мяжу, пераважна ў Маскву і Санкт-Пецярбург, а таксама ў Італію, Турцыю, Грэцыю ці Партугалію. Калі ўзяць пад увагу агульны лік жыхароў 4,5мільённай краіны, дык выглядае на тое, што з'ехаў адсюль кожны чацвёрты грамадзянін.

На эканамічны крах спрацаваў найперш раскол краіны. Хоць тэрыторыя сепаратысцкага Прыднястроўя займае толькі пятую частку, аднак там пасля 1990 года апынулася палова прамысловасці — па сутнасці ўся цяжкая індустрыя, усе металургічныя заводы. Паколькі ў савецкі час працавалі яны на патрэбы калгасаў, цяпер у асноўным выпускаюць зброю. Вядома пра 14 фабрык зброг г амуніцыг.

Фабрыкі і ўсё, што дае там нейкі прыбытак — супермаркеты, аўтазапраўкі, банкі, казіно, гасцініца "Тіmoti" ў Ціраспалі — належыць карпарыцыі "Шэрыф". Кіруе ёю малодшы сын Смірнова. Старэйшы сын прэзідэнта кантралюе мытню і рух на мяжы. Дырэктарамі фабрык сталі сваякі прэзідэнта.

У нядзелю, 10 снежна 2006 г., у Прыднястроўі адбыліся прэзідэнцкія выбары. Перамог Ігар Смірноў. Прагаласавала за яго 63,34 працэнты грамадства. Малдаване не прызналі выбараў, даказваюць, што арганізаваў іх сепаратыцкі рэжым. Сцеражэ яго расійскі вайсковы кантынгент з паўтары тысячы салдат.

> (працяг будзе) Тэкст і фота ЕВЫ СЦЕПАНЮК

Беларускія еўразоркі

Вечарам 2 снежня ў Бухарэсце адбыўся чарговы дзіцячы песенны конкурс Еўрабачання, які паказваў 1-ы беларускі тэлеканал.

Тэлегледачы 15-ці еўрапейскіх краін выбіралі лепшых юных выканаўцаў. Беларусь мае выдатныя дасягненні ў гэтым конкурсе. У мінулым годзе дзяўчынка з Мазыра на Прыпяці Ксеня Сітнік выспявала першае месца. Цяпер Беларусь на гэтае займальнае шоу паслала 10-гадовага Андрэя Кунца, таксама з Мазыра. Выступіў ён дванаццатым па чарзе ды паспяхова, звонка і меладычна праспяваў па-руску песню "Рождается новый день", якая дала яму прэстыжнае 2-ое месца. У гэтай песні беларускі школьнік спяваў аб тым, што новы дзень прынясе дзецям новыя радасці. Першае месца ў конкурсе дасталася расійскім сёстрам-блізнючкам з Курска. Маша і Насця Талмачовы прыгожа спявалі аб тым, што пасля зімы абавязкова прыйдзе вясна.

Варшаўскія тэлеканалы не паказвалі еўраконкурсу, бо не было там прадстаўніка Польшчы. У Беларусі запанавала радасць, ёсць чым ганарыцца. Беларускія юныя спевакі на еўрапейскай вышыні! Хто глядзеў гэтую суботнюю вячэрнюю праграму і "балеў" за нашых, той атрымаў добрую порцыю станоўчых эмоцый і мог спакойна заснуць.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Cxodу Барысаўцы

Агульны сход жыхароў Барысаўкі і Альховай Кладкі адбыўся 5 снежня г.г. Каб выбраць солтыса і салэцкую раду прыйшло 41 чалавек. Ад імя Гміннай управы ў Гайнаўцы ў сходзе ўдзельнічала інспектар Барбава Астапчук. Сходу старшынявала мясцовая радная Агнешка Янюк.

Солтыс Ян Яканюк даў справаздачу са сваёй дзейнасці за мінулыя чатыры гады. За гэты час быў пакладзены асфальт на дарозе з Барысаўкі да шашы і адрамантаваны будынак былой школы на патрэбы вясковыай святліцы.

У састаў салэцкай рады ўвайшлі Марыя Секаноўская (старшыня), Барбара Паўлючук, Галіна Попка і Васіль Пуц (члены). Солтысам паўторна выбралі Яна Яканюка.

Андрэй ЯЛОЗА

Нашаму Дарагому Сябру

Яраславу Іванюку разам зь Сям'ёю словы глыбокага спачуваньня

ў сувязі са сьмерцю

Мамы

складаюць журналісты Беларускай службы Радыё Палёнія – Праграмы для замежжа Польскага Радыё АТ

Д

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

д л я з я ц e

Гражынка і Грак

У кожнага ёсць свой дзень нараджэння, які выпадае кожны год дакладна ў тое чысло, калі ты нарадзіўся. І адсвяткоўвае яго кожны як хоча, штогод. Хіба што хтосьці нарадзіўся 29 лютага, дык той дзень нараджэння мае раз у чатыры гады! І вось у бабулі... 16-ты год нараджэння. А ва ўнучкі толькі на чатыры менш — пералічыў Грак. А паводле гракавага веку дык Грак старэйшы за бабулю — яму ўжо дваццаць! Значыць, у хаце старэйшы за ўсіх — тата. Пасля мама. А найменшы, вядома, Мікітка. Такая павінна быць і хатняя іерархія: меншыя слухаюць большых, ды большыя таксама ўслухаюцца, чаго меншым трэба.

- А мне сёння хочацца зрабіць свой дзень нараджэння, — раптам прыдумала бабуля. — Вось у снежні. Бо ж гэта несправядліва, каб адсвяткоўваць свой дзень нараджэння раз у год.
- А каторы? Можа, дваццаты? $A\partial$ разу і мой справім, — уцешыўся Грак. — Давайце рыхтавацца. А каго запросім? Абавязкова Шадара, адразу неведае сына. Толькі што надта ж пражэрны ён, стол багаты любіць. Ну, я б запрасіў яшчэ... Лёніка, што з Гражынкай у школу ходзіць. Ну, вядома, з Шадарам прыйдуць ягоныя спадарства Казлы, з падарункамі. Пані Казліха смачна гатуе. Частаваўся...
- Ты быў у майго таты дома? пацікавіўся Мікітка. — Вазьмі мяне з сабою, калі будзеш у госui icui!
- От, заляцеў туды неяк. А мы ж былі з татам і Гражынкай у гасцях у іхняй бабулі, пад Вялікдзень.
- Вялікдзень гэта дзень нараджэння? — Мікітка зрабіў разумныя вочы.
- Дзень нараджэння гэта Каляды, — Грак ужо разбіраўся ў святах. — Ды гэта Хрыстова свята.
- А ў "Хрыстова" колькі гадоў?
 - Ну, больш за дзве тысячы.
- Многа! Вялікі які! Мікітка спрабаваў уявіць "Хрыстова" як старэйшага нават ад Бабулі. — Прыйдзе да нас у госці? Падаринкі прынясе?
- Да ўсіх прыйдзе Ён у адзін дзень. І ўсе да Яго прыйдуць, бабуля раптам задумалася. — Як вы, малыя, усё вяртаеце на сваё месца.

Грак крыху насупіўся:

 \cdot Малыя, малыя.A што, ці а ∂ но дзеці пытаюцца?

Міра ЛУКША

У Градалях ля дыназаўраў

29 верасня 2006 г. вучні I i II класаў Нарваўскай школы наведалі Музей малой айчыны ў Студзіводах, што на Бельскай зямлі. Трэці і чацвёрты класы завіталі сюды 23 кастрычніка. Кіраўнік Музея Дарафей Фіёнік

расказаў нам, як даўней жылі беларусы, як выглядала хата нашых продкаў. Мы пазнаёміліся з прыладамі штодзённага карыстання, тут можна было дакрануцца да кожнага прадмета. Зацікавіла нас святочная і будзённая вопратка. Некаторыя свавольнікі нават прымервалі шапкі на свае галоўкі. Ахвотныя вучні селі за кросны і ткалі ходнік. Дзяку-

ючы прысутнасці спадарыні Анны Фіёнік мы мелі магчымасць навучыцца гульні і песні "Хто ў нас найхорошч ходіт". Наведалі мы таксама дубяжынскую га-

ру. Нам здавалася, што мы знаходзімся ў сапраўдных горах. Здорава было падыхаць чыстым паветрам і збягаць з горкі, а нават і пакачацца. Нам не хацелася адгэтуль выязджаць. Даўжэй тут быць немаглі, бо перад намі

Пры кроснах

было многа цікавага. Вяртаючыся ў Студзіводы мы павярнулі ў вёску Градалі. Калі ўбачылі дыназаўры вырашылі затрымацца і паглядзець на іх праз плот.

Неўзабаве з'явілася бабулька і ўпусціла нас на панадворак, дзе красаваліся тры дыназаўры. Унучак гэтай бабулькі, які якраз працаваў пры адным з іх, дазволіў нам нават пагуляць. Мы ўваходзілі на іх і спускаліся

л а

ўніз. Гэта былі незабыўныя хвіліны.

На панадворку спадарства Фіёнікаў было распалена вогнішча. Некаторыя з нас пяклі каўбаску, іншыя хлеб, булкі... Цікава таксама было пазнаёміцца з Максімкам — сынам спадарства Фіёнікаў. Ён нас не адступаў, дзе мы — там і ён! Патрапіў і паспяваць, і патанцаваць, і збягаць з горкі. Час хутка праходзіў і нам трэба

было вяртацца ў школу. Думаем, што яшчэ калі-небудзь сустрэнемся ў Студзіводах.

> Вучні IV кл. з Нарвы Фота ДАРАФЕЯ ФІЁНІКА

Пазнаем алфавіт

На ўзлеску сядзелі, на сонейку грэліся Верабейка і Сінічка.

- Глянь, — кажа Верабейка, - наш сусед Зайка бяжыць.

Зірнула Сінічка. Сапраўды, спяшаецца, ліст паперы трымае. Падбег Зайка, ліст на траву паклаў.

- Таямнічае пісьмо! Я таямнічае пісьмо знайшоў!

Глядзяць Сінічка і Верабейка: увесь ліст рознымі словамі спісаны.

- Елка, яблык, ельнік, ежа, еднасць, — прачытаў па складах Верабейка.
- Сярод гэтых слоў адно лішняе. Хто яго знойдзе? — прачытала Сінічка тое, што было напісана крыху ніжэй тых слоў.
- Дапамажыце знайсці лішняе слова, — папрасіў Зайка. — Я цэлую раніцу думаў і яшчэ паўдня думаў, але не дадумаўся.
- Слова "елка" лішняе! усклікнуў Верабейка.
- Чаму яно лішняе? пытаецца Зайка.
- Не ведаю, прамовіў Верабейка.

- Слова "ельнік" лішняе, выказала здагадку Сінічка.
- Чаму? зноў пытаецца Зайка.
 - Проста лішняе ды ўсё.
- Проста так не бывае, не пагадзіўся Зайка.
- Бывае, бывае, даказвае Сінічка.

Гамоняць, спрачаюцца Зайка, Сінічка і Верабейка. Не здагадаюцца, якое слова тут лішняе. Дапамажыце ім, калі ласка, тое слова знайсці.

(працяг будзе)

Аляксей ЯКІМОВІЧ "Займальны алфавіт"

ТВОРЧАСЦЬ ГІМНАЗІСТАЎ

ха ціп-топ!

У дзень, калі меў адбыцца бацькоўскі сход, мне і маім сяброўкам ад страху балелі жываты. На сход пайшла мая мама і гэта быў дрэнны знак. Мама заўсёды гутарыць з кожным настаўнікам і перапісвае ўсе ацэнкі і заўвагі. А ў гэтым годзе яны не найлепшыя. З таго, што пасля расказала мне Ганка (яна была разам з мамай на сходзе) бацькі найперш сустрэліся са спадарыняй Воўк. Дырэктарка не любіць майго класа.

– Клас II "ф" найгоршы ў школе, — пачала Воўк, — там найбольшыя жулікі. Ніколі ў гісторыі нашай школы вучні не выкідалі крэслаў цераз акно. Ды яшчэ на кожным перапынку яны парушаюць рэжым і тайком бегаюць у краму Антося. Прашу, каб вы пагаварылі са сваімі дзеткамі. А найбольш засцярог у мяне да чатырох гімназістак...

Бацькі пераглянуліся між сабой, ніхто не ведаў каго мае на думцы Воўк.

Гэта Бася Муха, Ганна Ге- сказала мама Соні.

Галерэя "Зоркі" (Гайнаўка)

нюш, Соня Квяткоўская і Кася Міцкевіч, — прадэкламавала дырэктарка. Я прашу, каб бацькі гэтых дзяўчат асталіся на асобную размову. Іншыя ўжо свабодныя. Да пабачэн-

Ганка таксама выйшла з апошнімі. Яна паспела яшчэ ўлавіць грозны позірк сваёй мамы ды збялела ад страху.

Мая мама была здзіўленая словамі

дырэктаркі. Яна ўпершыню пачула, што я непрыстойна сябе вяду ў школе.

- Ці можаце канкрэтна назваць правіны маёй Басі? — спытала.
- Так, магу. Яна спявае на перапынках, зачапляе ўсіх хлапцоў і заўзята спрачаецца з настаўнікамі на ўроках!
- А я ўжо думала, што яна выкідае вам крэслы цераз акно,

— Ну, не... — Воўк была злосная за апошнюю заўвагу і адпаліла: — Ваша дачка робіць яшчэ горшыя рэчы!

- Я слухаю вас?
- Яна спрачаецца з настаўнікам рэлігіі, яна проста лезе яму на "голаў".
- Калі ваш настаўнік не ўмее запанаваць над класам — яго праблема!
- I я думала, што пачую тут нешта страшнае, — дакінула мая
- Так, толькі, дырэктарка хацела нешта сказаць, але разумалася. Яна бачыла, што нашы бацькі маюць іншы чым яна • погляд на нас. Яна дакінула яш-• чэ некалькі інфармацый пра шкоднасць Інтэрнэту і распусці-• ла сход.

Сустрэча з Аўрэліяй была сімпатычнай, выхавацелька нас • хваліла. Аднак нашы ацэнкі моцна знервавалі бацькоў. Пас-• ля сходу яны раіліся між сабой як заахвоціць нас да навукі і як пакараць, каб не пагоршыць • справу. Праўда, пасля сходу мы акунуліся ў кніжкі (цікава ці надоўга?!). Пакуль што, кожны мае кару. Ганка не можа сядзець на

"асьцы" да канца месяца. Ігару забаронена выходзіць пасля ўрокаў на панадворак. Я не атрымала падарункаў на "Мікалайкі". У Соні выключаны мабільнік. Паўлу забаранілі сустракацца з Міколкам... А гэты апошні зусім не атрымаў кары. Міколка ўвогуле не сказаў у хаце пра бацькоўскі сход.

> тэкст: <natasza9922@wp.pl> дызайн: <<u>lolcia05@wp.pl</u>>

Зершы Зіктара Шведа

Мы тупаем цяжка

Разам гуляюць На мосце драўляным Мурашка малая Са сланом веліканам.

I грукату многа З драўлянай дарогі. Мы тупаем цяжка. – Сказала мурашка.

Купі нам аўтамашыну

Жонка кажа: — Ты павінен Нам купіць аўтамашыну. Я зраблю правы — як след, Пазнаваць мы будзем свет.

А муж адказаў на гэта: З якім будзем знацца светам, З гэтым нашым, ці другім, Падуладным усім святым?

Лалгажата Іванюк

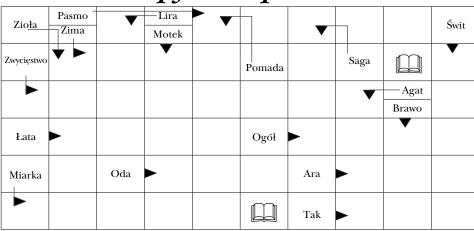

Я — вучаніца І "а" класа Гайнаўскай гімназіі з дадатковым навучаннем беларускай мовы. Мая школа асаблівая, таму што тут ёсць беларуская мова. У маім класе дваццаць сем асоб трынаццаць дзяўчат і чатырнаццаць хлопцаў. Напачатку, калі мы прыйшлі ў школу, слаба ведалі адзін аднаго, але пасля двух тыдняў вучобы мы ўжо сталі дружным класам. Я вельмі люблю сваіх сяброў і сябровак з класа, бо яны вельмі забаўныя і сімпатычныя. Нашай выхавацелькай з'яўляецца спадарыня Анна

Хамчук. Усе мы важнымі лічым заняткі па беларускай мове. Некаторыя ўпершыню што пачалі вучыцца гэтаму прадмету. Я таксама. Спачатку я думала, што беларуская мова вельмі цяжкая, але калі з ёй пазнаёмілася, дык словамі. Адказы (з наклееным яна мне паказалася даволі лёгкай. * кантрольным талонам) на праця-Наш настаўнік — спадар Ян Кар- • гу трох тыдняў дашліце ў "Зорчэўскі. На ўроках мы таксама чы- ку". Тут рызыграем цікавыя таем "Ніву" і "Зорку", рашаем ўзнагароды. крыжаванкі. Я маю надзею, што • надалей у школе будзе мне так Струк, зуб, увага, ты, прыгода, добра, як цяпер.

шай школы!

¦Польска-беларуская крыжаванка № 51

Запоўніце клеткі беларускімі

Адказ на крыжаванку н-р 47: прырода, рыцар, чад, Канада, ха, Прывітанне ўсім вучням на- Ака, цудак, сіла, лах, шалік. • Тын, тры, прагул, прынада, курыца, ах, вырадак, пагорак, год, аса, задача, іл, Лі, здымак.

Узнагароды, фламастэры, выйгралі: Лукаш Сцепанюк з Гайнаўкі, Кася Саковіч, Юстына Анішчук, Кася Капытка з Чыжоў, Рафал Селіванюк, Сільвія Чыжкоўская, Аня Кірылюк, Бартламей Буйнюк з Бельска-Падляшскага, Юліта Кананюк, Марта Каранецкая з Нарвы. Віншуем!

Вячка Станкевіч: — Асновай нашага тут беларускага грамадскага жыцця з'яўляецца Беларуска-амерыканскае задзіночанне БАЗА. БАЗА трымае кантакт з палітыкамі, кангрэсменамі, сенатарамі. Арганізацыя ладзіць святкаванні Дня незалежнасці 25 сакавіка. Арганізуем выдавецкую дзейнасць, супрацоўнічаючы м.інш. з "Бацькаўшчынай", ладзім выстаўкі сваіх і прыезджых мастакоў. Маем шчодрых мецэнатаў, бо ж шмат беларусаў выйшла тут у людзі, маем шмат лекараў, ёсць свае бізнесмены…

Трымаць кантакт з Радзімай

Размова з Вячкам СТАНКЕВІЧАМ са Злучаных Штатаў Амерыкі.

— Як Вы трапілі ў Амерыку?

— У другую сусветную вайну наша сям'я апынулася ў Чэхіі, бо ў Празе жыла радня маёй мамы. Тады тата меў магчымасць час ад часу ездзіць з Чэхіі ў Беларусь. Калі да Чэхіі сталі набліжацца саветы, дык тата іх не чакаў, бо ведаў, чаго ад іх можна спадзявацца. Тата тады падаўся ў Мюнхен, акупаваны ўжо амерыканцамі, з задумай, што вернецца ў Прагу, калі Чэхія стане свабоднай краінай пасля вяртання саветаў дахаты.

Два месяцы пасля прыходу савецкага войска ў Чэхаславакію, да нас завітаў чалавек у цывільным з адным савецкім жаўнерам. Распытваў ён у мамы, дзе тата, а яна спалохалася і адказала яму, што бацькі доўга не было і яна не ведае дзе ён. Чалавек аглянуў нашу кватэру і заявіў, што яшчэ нас наведае.

У той жа дзень мама перагаварыла справу са сваім братам, які быў лекарам. Хаця яе пераконвалі, што нічога нам не пагражае, аднак яна прадчувала благое, хвалюючыся за нас — трох сыноў. Мне тады было дванаццаць гадоў, адзін брат быў за мяне старэйшы, а другі малодшы. У той жа дзень забралі мы кожны па валізцы і ўсе падаліся цягніком у Пльзень, дзе стаяла амерыканскае войска; у ходзе вайны амерыканцы занялі тэрыторыю за пяцьдзесят кіламетраў на ўсход ад Пльзеня.

На дэмаркацыйнай лініі цягнік затрымаўся і адну палову яго правяралі саветы, а другую амерыканцы. Нам пашчасціла трапіць да амерыканцаў і такім чынам мы паехалі далей. У Пльзене мама знайшла лагер з падобнымі да нас людзьмі, што не хацелі вяртацца на ўсход; а такое вяртанне было абавязковае. Аднак недзе пасля месяца нас адправілі ў Баварыю, мы апынуліся ў лагеры з беларускай часткай у Рэгенсбургу. Адтуль мама паслала старэйшага брата, якому тады было шаснаццаць гадоў, у Мюнхен, дзе было найбольш уцекачоў, каб ён адшукаў там бацьку. Брат справіўся з задачай і бацька прыехаў да нас; далей мы ўжо былі разам. У беларускім асяроддзі, у чыста беларускай атмасферы, мы пражылі каля трох-чатырох гадоў. Дзейнічалі там беларускія школы, скаўтаўскія дружыны, спартыўныя каманды, гурткі мастацкай самадзейнасці — гэта была такая Малая Беларусь.

У 1949 годзе мы прайшлі працэдуру для выезду ў Злучаныя Штаты Амерыкі і ў канцы траўня таго ж года наша сям'я праз Брэменгафен падалася караблём у Нью-Йорк. У Нью-Йорку высветлілася, што наш спонсар, які даваў нам гарантыі працы, быў бацькам мамінай сяброўкі, якая ўжо два гады вучылася ў Амерыцы. Аднак ён жыў на поўначы штата Мінесота, а наш тата не захацеў туды ехаць з Нью-Йор-

ка. Аднак, дзеля прыстойнасці, у Мінесоту наша сям'я паслала аднаго мяне.

Прабыў я там два гады, вучыўся ў вячэрняй школе, паўтара года працаваў.

Даведаўся я, што ў Кліўлендзе колішнія знаёмыя збіраюць футбольную каманду і шукаюць гульцоў для яе. Я паехаў у Кліўленд. Пасля паўгадовай пабыўкі ў гэтым горадзе, у кастрычніку 1951 года мяне прызываюць у амерыканскую армію; акурат у той час ішла карэйская вайна. У Карэю паехала амаль уся наша футбольная каманда, апрача толькі тых, што трапілі ў афіцэрскую школу. Мне таксама пашчасціла, бо экзаменавалі нас па мовах; я паспяхова прайшоў экзамены па пяці мовах, мяне палічылі спецыялістам-паліглотам і накіравалі на вайсковую службу ў Еўропу; тры гады праслужыў я ў Вялікабрытаніі і Германіі. Пасля дэмабілізацыі вярнуўся я ў Нью-Йорк, дзе стаў штудзіраваць, прымаючы адначасна ўдзел у беларускім спартыўным, мастацкім і грамадскім руху; пры гэтым горадзе я астаюся да сённяшняга часу.

Мая сям'я, што асталася ў Нью-Йорку, пасялілася ў Манхатане, атрымаўшы кватэру ў многасямейным доме на 100-й вуліцы, у частцы, якая называецца Іспанскі Гарлем, дзе большасць насельніцтва гэтага раёна складалі партарыканцы.

Спонсар гарантаваў нам працу і можна было жыць. Жыллёвыя ўмовы ў нашым квартале былі пры-

мітыўныя, але жылося танна. Наш дом стаў цэнтрам для новых беларускіх эмігрантаў у Амерыку, якія прыбывалі туды такім жа шляхам, што і раней мы.

— Як ладзяцца кантакты амерыканскіх беларусаў з дыяспарай з іншых краін?

— Асновай нашага тут беларускага грамадскага жыцця з'яўляецца Беларуска-амерыканскае задзіночанне БАЗА. БАЗА трымае кантакт з палітыкамі, кангрэсменамі, сенатарамі.

Арганізацыя ладзіць святкаванні Дня незалежнасці 25 сакавіка. Арганізуем выдавецкую дзейнасць, супрацоўнічаючы м.інш. з "Бацькаўшчынай", ладзім выстаўкі сваіх і прыезджых мастакоў. Маем шчодрых мецэнатаў, бо ж шмат беларусаў выйшла тут у людзі, маем шмат лекараў, ёсць свае бізнесмены. Але найчасцей самі знаходзім грошы, набываем нерухомасці, а гэта спрыяе арганізацыйнаму жыццю.

Трымаем кантакт з рассеянай па свеце нашай дыяспарай. Яднае ўсіх Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, якая гуртуе беларусаў са шматлікіх краін і яна з'яўляецца асноўным каналам камунікацыі між намі. Найшчыльнейшыя ў нас кантакты, вядома, з канадскімі суайчыннікамі. Што два гады ладзім з'езды беларусаў Паўночнай Амерыкі, адбываюцца рознапрофільныя сустрэчы нашых груп, напрыклад, футбольныя спаборніцтвы сяброў з Нью-Йорка, Кліўленда, Саўт-Рывера. Некаторыя гурткі існавалі ча-

сова, па пяць-дзесяць гадоў, часамі аднаўляліся.

Звыш дзесяці гадоў таму была паклікана нефармальная арганізацыя беларусаў Паўночнай Амерыкі — Кааліцыя ў абарону дэмакратыі і правоў чалавека ў Беларусі. Яна кантактуецца з уладнымі коламі Паўночнай Амерыкі; у апошні час яна лабіруе за прыняцце Акта аб дэмакратыі ў Беларусі.

Выдаем "Belarussian Revue", беларускі агляд — англамоўны квартальнік прысвечаны аналітычна-палітычным тэмам. Тры чвэрці яго зместу займаюць перадрукі па беларускіх пытаннях, апошняе — рэдакцыйныя артыкулы. Ініцыятарам выдавання часопіса быў Язэп Арцюх з Каліфорніі, але каля дзесяці гадоў таму ён моцна захварэў, ягоную працу пераняў калектыў, набор і друк выдання перанесена ў Прагу.

— Які кантакт амерыканскай дыяспары з Радзімай?

- Пастаянныя кантакты з Беларуссю сталі мы ладзіць недзе з 1988 года, ад "перастройкі". Вялікую ролю ў гэтым кантактаванні адыграла Радыё Свабода. У 1988-1998 гадах я быў там дырэктарам службы; гэта быў цікавы перыяд. Не маглі мы набіраць супрацоўнікаў у Мюнхен, бо нямецкі ўрад забараніў прыцягваць людзей з Усходу. А паколькі яны былі нам неабходныя, трэба было справіцца з гэтай праблемай і перанесці рэдакцыю ў Прагу, дзе мы атрымалі такую магчымасць. Між іншых тады ў нас з'явілася і Валя Лаеўская, якая цяпер працуе на Радыё Рацыя. З індывідуальных асоб асабліва многа кантактаў з беларусамі ладзілі Зора і Вітаўт Кіпелі. На штодвухгадовыя сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі мы запрашалі людзей, якія інфармавалі нас, што адбываецца на Радзіме, напрыклад, у 1988 годзе прыязджаў да нас Сакрат Яновіч, а ў 2002 годзе Генадзь Сагановіч. У Амерыку прыязджалі студэнты з Беларусі і Беласточчыны, якія далучаліся да нашых ініцыятыў. У мінулым годзе за захадамі аднаго нашага тэатрала Амерыку наведаў віцебскі тэатр імя Якуба Коласа, які даў некалькі паспяховых пастановак.

Цяпер у Амерыцы шмат новых людзей з Беларусі, якія ў нас часова або астаюцца на пастаяннае жыхарства. Гэта ў асноўным эканамічная эміграцыя, большасць рассыпаецца, але каля дзесяці-дваццаці адсоткаў далучаецца да нас. Такім чынам яны пераймаюць працу папярэдніх эмігрантаў. Напрыклад, ньюйоркскае аддзяление нашага Задзіночання амаль поўнасцю перанялі новыя людзі. Бо тыя, што раней тут укараніліся, асімілююцца. Кожная дыяспара патрабуе прыплыву новых людзей, бо ў чужыне вельмі лёгка адбываецца самаадвольная асіміляцыя.

 Дзякую за размову і жадаю шчодрага плёну ад працы на роднай ніве.

Размаўляў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Вялікі чалавек з фотаапаратам

Віктар Волкаў — ягонае імя ад ка Насядка расказвалі мне пра дзесяткаў гадоў асацыюецца з краявідамі Падляшша, сонцам, імглістымі далямі, людзьмі ў прыродзе. Ягоная магутная постаць, уючаная фотаапаратам, аб'ектывамі бачылася ў замглёных поймах рэк, брыла ў гумовых рыбацкіх чобатах па пояс у вадзе, горбілася за рулём матацыкла, на лодцы. Вяртаўся дахаты глыбокай ноччу ўкачаны ў пясок і гразь, упэцканы ды шчаслівы. Трыццаць гадоў увекавечвання роднага краявіду. І іконы, якія цяпер перадаў у супрасльскі Музей ікон. Далей ходзіць цыбаты дзядзька па балотах, здымае хараство, якога іншыя можа і не прыкмячаюць, паказвае рэчаіснасць прафільтраваную праз свой талент. Сярод аграмадных фотаапаратаў цяпер ёсць у яго і лічбавыя, лягчэйшыя, якія даюць яшчэ іншыя мастацкія магчымасці. Выдае таксама кнігі-альбомы. Апошні альбом — пра прынарваўскія краявіды. А хто ж мог напісаць слова да кнігі вандроўніка па родных сцежках? Такі ж, як і ён — вандроўнікпешаход Уладзімір Паўлючук.

Было гэта дзесьці з сорак гадоў таму, — расказвае Паўлючук. — Дакладнай даты не памятаю... Была нядзеля, недзе напрыканцы

свой байдарачны паход Бобрай, заманулася і мне ўфундаваць сабе самотны праплыў Нарвай, пачынаючы недзе ад яе прымежных пачаткаў, аж да маіх радзінных Рыбалаў. Пазычыў я ад Рэдлінскага надзіманую байдарку "Акула", а сябры па працы падкінулі мяне ў вёску Бандары...

Затрымаўся ў вёсцы Біндзюга. Загаманіў да яго нейкі дзядзька. Раіў не спящащиа, адпачыць, пачакаць у пянёчку, жанчыны праз гадзіну прынясуць сырадой. Распытаўся пра справы — куды кіруецца, калі мае туды трапіць, і з якой мэтай выбраўся ў падарожжа. Журналіст, будучы прафесар адказаў, што мэты ніякае ў яго няма, от, плыве, каб плысці. З твару біндзюжанца знікла дабрызная ўсмешка, паявілася здзіўленне, можа і цікаўнасць.

- То вы так плывяце, не ведаючы, куды даплывяце?
- Ну, не зусім так. Ведаю, што калі буду плысці досыць доўга, даплыў бы аж у Сураж.
- У Сураж, кажаце... Гэта дзесьці над Нарвай. Доўга вам прыйдзецца плысці...

Раптам змяніў тэму:

— Прыязджаюць сюды часам тажніўня. Эдвард Рэдлінскі і Збыш- кія "рыбакі" з вудамі, быццам бы рыбу лавіць. А што такі там зловіць. Гадзінамі так праседжвае. Па-мойму, як лавіць, дык лавіць, як калісьці: кломляй ці сеткай. Каб адчуць, налавіў. што А цяперака і тае рыбы, што калісьці была, тут няма.

- Чаму? Вады меней?
- Вады можа і не меней, ды рэчка не тая. Калісьці плыла спакойна, разлівалася, аж да платоў, о тамака, а цяпер усё бы ў глыб

пайшло. Вада клубіцца, ірвецца, дзе тут якая рыба затрымаецца... А што ж дасі рады... Людзі змяняюцца, то і рака таксама...

Пра "сінявыя" і "чарнявыя" воды ракі Нарвы, "якіх вужакі баяцца" можна пісаць шмат, як у "Геаграфічным слоўніку Польскага каралеўства і іншых славянскіх краih" (1885), Beitrage zur Kunde Preussens (1826) ці як Зыгмунт Глогер у Wędrowcu (1881), ісці слядамі вандровак ходаў". Даплыў тады Уладзімір Паўлючук да Суража, набіраючы моцы ад звычайна-прамудрых людзей на берагах нашай ракі. І ходзіць па яе берагах вялікі, магутны целам і духам Віктар Волкаў, увекавечваючы няўлоўныя вечныя хвіліны. Не абыходзьце бокам ягоных мастацкіх выстаў, набывайце альбомы ў сваю хату, як дарунак, як памятку. (лук)

Паўлючука і іншых ніўскіх "пеша-

Маладыя беластоцкія філосафы, студэнты доктара Яцка Брэчкі, вядучага сустрэчу, горача ўспрынялі тэзісы Плютовіча аб змаганні Кнігі з усёпаглынаючай глабальнай карцінкавай цывілізацыяй, пярэчылі гэтай ідэі, заўважаючы няўхільнасць і патрэбу развою Інтэрнэту, тэлебачання, іншыя наракалі над упадкам чытальніцтва ды адначасова літаратурнай плённасцю аўтараў. Што ж, бывае так, што паэтаў чытаюць адны паэты, і добра яшчэ, каб не адных саміх сябе. І ці літаратура павінна быць адно чыста-шляхотная, ці да прыгожага пісьменства нельга прылічыць прасцяцкія "чытадлы", пісаныя "для кухарак"? Ці крытыка не ўзвышае толькі аўтараў займаючыхся фармалістычнымі гульнямі? I ці не бывае так, што пры добрай прамоцыі і "ходах" бестселерам можа стаць пасрэднасць, якая адзін сезон будзе хадзіць у лаўрах? Звычайна маўклівы і засяроджаны паэт, які найчасцей кароткахвілінна, каб набрацца тэм для разваг бывае ў іншай – цьмянай — літаратурнай кавярні (вядомай са старонак "Нівы") у "Кабарэ" горача раздыскутаваўся з маладымі навукоўцамі і творцамі. Дарэчы, ім не пагражае тая "інвазія" злараднай цывілізацыі — яны чытаюць кнігу.

Злева: Веслаў Шыманскі і Ежы Плютовіч

Ежы Плютовічу, знакамітаму паэту і эсэісту, вядомаму чытачам "Нівы" са сваіх разваг пра культуру, новую кнігу — збор эсэ "Раптам, у свеце" выдала восенню Вышэйшая школа публічнай адміністрацыі ў Беластоку. Філасофскі навуковы гурток ВШПА арганізаваў у клубе "Кабарэ" ў Беластоку дыскусію з паэтам п.з. "Сітуацыя кнігі пры інвазіі карцінкавай цывілізацыі і глабалізацыі". Эсэ, памешчаныя ў зборніку, гэта прадстаўленне заадно так праніклівых, як і эрудзіраваных разваг. "Аўтар вельмі свабодна рухаецца не толькі ў літаратурнай прасторы (ён жа і знакаміты літаратар), — заўважыў прафесар Ежы Капаня, — але і філасофскай: такі спосаб перачытвання і ацэнкі літаратуры вельмі мне блізкі, а прытым ведаю, што на такі здольныя толькі асобы заадно вельмі інтэлектуальна спраўныя ды вельмі эмацыянальна ўражлівыя. Кожнае ягонае эсэ схільвае чытача да дыялогу, да дыскусіі, да ўласнага одуму".

ў 1947 г. у Бельску-Падляшскім, фікай. Выстаўляліся яе працы ў Бежыве ў Беластоку. Па адукацыі ён • ластоку і Варшаве, хоць вядомыя ва русіст. Дэбютаваў у 1967 г. на ста- усёй Польшчы графікі і малюнкі ронках "Współczesności". Пасля ягоныя • Валкавыцкай перш за ўсё як аўтарвершы друкаваліся м.інш. у часопі- кі і рэдактара літаратурна-мастацcax "Poezja", "Twórczość", "Kultura". Пер- • кага часопіса "Карткі". Характэрная шы літаратурны зборнік "Niegdyś to Валкавыцкай "драпежная" рыса, znaczy nigdy" паказаўся ў 1975 г. Чар- • дзякуючы якой яе творы адразу расговыя зборнікі паэзіі гэта: "Zasłyszane пазнаваліся, паказала іншую графічdo końca" (1981), "Pusty zegar" (1987), • ку. З апошніх яе публікаваных тво-"Motyl i kamień" (1992), "Rzeka. Cienie na раў — ілюстрацый да кнігі "Дзяўwodzie" (1996), "Kotlina. Wybór wierszy" • чынка і хмарка" Міры Лукшы (1997), "Zapomniana wojna (Okno na і "Байкі-кубайкі" Яна Камінскага sad)" (2000), "Zapomniana wojna (Euro- • (вершы ягонаму сынку Яну-Якубу ра ро deszczu)" (2004). Займаецца так- узніклі ў Ярылаўцы, дзе вядомы лісама перакладамі — пераклаў м.інш. • таратурны крытык і празаік набыў творы Сакрата Яновіча, Васіля Пет- хату і прыжыўся) выпраменьваецручука, Міры Лукшы, Уладзіміра • ца новая жыццярадасная сіла ма-Паўлючука. Лаўрэат узнагароды імя стачкі, уцеха ад прасвечанага сон-Веслава Казанэцкага ў 2002 г.

стыхіяй і ладам, такая паэзія, бу- • надрукаваныя як каляровыя). На дучыню якой бачу як памяркоўны адным з малюнкаў у кніжцы аптыміст, верачы, што яна не пра- • "Дзяўчынка і хмарка" паявіўся быў падзе, калі яе будуць мала чытаць. 3 зялёны анёл. І стаў ён пачаткам но-

Карціны Кацярыны

Кацярына Валкавыцкая — педагог і аніматарка культуры сярод моладзі сярэдніх школ вядомая таксама як мастачка. Родам яна з медычнай сям'і Колпаў і Мелькаў з Ялоў-Ежы Плютовіч нарадзіўся • кі. Займаецца яна перш за ўсё гра-• цам колеру (на жаль, не ўсе малюн-- Цікавіць мяне паэзія паміж кі ў "Дзяўчынцы..." змаглі быць

вага цыкла графік-калажаў "Зялёныя анёлы", якія выстаўляюцца ў Супраслі, у салоне-кавярні "Алькеж". Адна з карцін адразу асацыюецца і з Супраслю, і з матчыным веравызнаннем — першая яе назва Вігапсіит. Выстава ўражвае адухоўленасцю, спакоем, тонкасцю ліній і пачуццяў. Паказвае яна таксама на ўнутраныя духоўныя перамены Кацярыны, яе глыбокі развой не толькі як мастачкі.

(лук)

http://svyatavit.iatp.by

БЕЛАРУСЬ

vit.iatp.by.

Гістарычныя падзеі першай пало- тэрыторыяй. У рубрыцы "Кіраўнікі вы мінулага стагоддзя падзялілі Беларусь на заходнюю і ўсходнюю раінай за цяперашнім часам вялікай ментальнай розніцы паміж Заходняй і Усходняй Беларуссю няма. Разам з тым некаторыя навукоўцы, у прыватнасці гісторыкі, схіляюцца да таго, што жыхары берагоў Дняпра і іх суродзічы з берагоў Нёмана маюць пэўныя адрозненні. Спрачацца на гэты конт у даным артыкуле не будзем, толькі зазірнем на іх сайт. Мес-

"Гэты сайт прысвечаны абагульненню краязнаўчых рэсурсаў Заходняй Беларусі па наступных накірунках: гісторыя, прырода, культура, архітэктура, этнаграфія, літаратура і іншых", — распавядаюць нам распрацоўшчыкі данага партала, які мае гучную назву "Беларусь невядомая".

ціцца ён па адрасе http://svyata-

Першая старонка сайта выглядае вельмі сціпла. На светла-блакітным фоне выяўлення без усялякіх фотаздымкаў і малюнкаў размешчаны выйсці да рубрык і так званыя навіны сайта. Шчыра кажучы, такую сціпласць сустрэнеш не часта, і таму, калі б не насычанасць цікавай інфармацыяй астатніх рубрык, то заглядаць на даны партал увогуле не было б варта. Што да старонак, то іх даволі многа і кожная сапраўды адкрывае нам Беларусь, якая большасці з нас невядомая.

Старонка "Знакамітыя землякі" падрабязна распавядае аб найбольш вядомых постацях, якія мелі дачыненне да Заходняй Беларусі. Сярод іх Адам Міцкевіч, Напалеон Орда, Ян Чачот і іншыя.

Тое, што заходняя і ўсходняя часткі да I сусветнай вайны мелі адну і тую ж гісторыю, распрацоўчыкі сайта пацвярджаюць храналогіяй жыцця ўсіх валадароў над гэтай

Калі прачытаў я ў "Ніве" інфармацыю аб спектаклі Гродзенскага драмтэатра на сцэне Тэатра імя Аляксандра Вянгеркі ў Беластоку, склалася ў мяне ўражанне, што апынуўся я ў часах ПНР, калі ўсё ўсходняе, што паказвалася ў Польшчы, абавязкова пераказвалася на рускай мове. Тады ў першых радах звычайна сядзела мясцовая знаць, спецыялісты па прапагандаванні штучнай дружбы, а гледачы, несвядомыя гэтай відавочнай маніпуляцыі, мелі ў абавязку энтузіястычна вітаць і захапляцца велічнасцю прэзентаваных п'ес. Неістотным быў змест, лічылася толькі форма. А самай галоўнай была руская мова. Гэта яна мела паказаць гледачам, што ўсё каштоўнае магчымае ствараць толькі і выключна на гэтай мове, а спектаклі на іншых нацыянальных мовах гэта ўсяго нездаровая праява нацыяналізму і правінцыйнасці.

Менавіта паводле гэтай схемы прайшлі гастролі Гродзенскага драмтэатра ў Беластоку. Паколькі ў нас няма ўжо першых сакратароў, іх месца занялі прадстаўнікі беларускай нацыянальнай меншасці і ўлад Рэспублікі Беларусь (я думаю, што гэтую апошнюю, мяркуючы па прозвішчы, прадстаўляў расіянін). На шчасце зала не была запоў-

Беларусі" даюцца амаль дакладныя даты як іх перыядаў жыцця, так часткі. У параўнанні з суседняй Ук- і часоў панавання. Расповед вядзецца пачынаючы ад полацкіх і тураўскіх князёў і заканчваецца віленскімі і беларускімі генерал-губерната-

> Рубрыка "Магдэбургскае права" насычаная як тэкставай, так і графічнай інфармацыяй. Гэта зразумела — наданне данага права гораду прадугледжвала і наданне герба. Таму выяўленні гербаў шэрагу гарадоў падаюцца ў адпаведнай падрубрыцы. Не абышлі распрацоўшчыкі "Беларусі невядомай" і аднаго з найгалоўнейшых беларускіх сімвалаў герба Пагоня. Аднайменная падрубрыка ўтрымлівае вялікі расповед аб Пагоні, які аздоблены малюнкамі старажытнага сімвала.

> Тое, што дагэтуль адрознівае заходнюю і ўсходнюю часткі Беларусі, гэта, канешне, замкі. На ўсходзе іх няма, затое яны больш-менш добра захаваліся ў такіх гарадах як Ліда, Мір, Нясвіж і іншых, што знаходзіліся на захад ад усходняй мяжы II Рэчы Паспалітай. Інфармацыя аб іх падаецца на старонцы "Замкі".

> Цікавай ёсць рубрыка "Храмы Беларусі", дзе маюцца звесткі пра праваслаўныя цэрквы і каталіцкія касцёлы, распавядаецца пра найбольш вядомыя іконы і некаторых

> Распрацоўшчыкі сайта даюць магчымасць наведвальнікам даведацца аб паходжанні некаторых заходнебеларускіх гарадоў і мястэчак. Дзеля гэтага варта зазірнуць у рубрыку "Паданні". Праўда, пакуль там распавядаецца толькі аб шасці населеных пунктах — Ваўкавыску, Гнезне, Дзятлаве, Зэльве, Мастах і Росі. Магчыма, у недалёкім будучым гэты спіс папоўніцца.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь,беларусы...

Наперадзе дзяўчаты

Цягам чатырох дзён у Хельсінкі праходзіў чэмпіянат Еўропы па плаванні ў 25-метровым басейне. Ён сабраў амаль усіх мацнейшых плыўцоў кантынента. Са сталіцы Фінляндыі беларуская каманда вяртаецца з адным бронзавым медалём, які заваявала Святлана Хахлова.

Падчас спаборніцтваў на кароткай вадзе нашы маглі разлічваць і на большае, але крыху забракла ўдачы. Кантрастную ацэнку заслужылі і дзве часткі дружыны — калі жаночая рэальна прэтэндавала на медалі ў розных дысцыплінах, то мужчыны ў пераважнай бальшыні відаў выконвалі ролю статыстаў. Ніхто з выхаванцаў айчыннага плавання пакуль не падтрымаў пераможныя традыцыі знакамітых Каплякова і Гукава. Затое дзяўчаты паказваюць стабільныя вынікі. Аляксандра Бас, Іна Капішына, Святлана Хахлова, Аляксандра Герасіменя не спыняющиа ў спартовым росце. У звязку з гэтым, спадзеў на прызавое месца ў камбінаванай эстафеце 4 па 50 метраў грунтаваўся на рэальным разліку. Тым больш, што летась беларускі былі пятымі на еўрачэмпіянаце ў эстафеце рознымі стылямі. На жаль, падняцца вышэй не ўдалося і сёлета — шостае выніковае месца. Напэўна, каб галоўны трэнер каманды Міхаіл Чугуеў зрабіў стаўку менавіта на эстафету, то нашы дзяўчаты маглі быць з медалямі. А так адбілася стомленасць, бо перапынкі паміж рознымі заплывамі былі кароткімі, а беларускія плыўчыхі выступалі ў шматлікіх відах. Асабліва лідэркі дружыны Герасіменя і Хахлова, якія змагаліся ажно ў пяці намінацыях. Удачу Хахловай прынёс фінальны заплыў на 100 метраў комплексным стылем, дзе яна стала трэцяй.

А вось у фінале на 50 метраў вольным стылем выхаванка трэнеркі Алены Клімавай стала шостай.

Саша Герасіменя ў сваёй кароннай дысцыпліне выйшла ў фінал з лепшым часам, але ў галоўным заплыве кранулася на фінішы борціка толькі чацвёртай. Добра выступіла гродзенка Іна Капішына, якая ўсталявала новы рэкорд Беларусі на адной з дыстанцый брасам; заўважым, што папярэдні рэкорд трымаўся з васьмідзесятых гадоў мінулага стагоддзя.

З мужчын няблага ў адным відзе выступіў гомельскі плывец Станіслаў Невяроўскі, які дасягнуў 5-га месца вольным стылем. 16-гадовы юніёр Павал Санковіч, які нядаўна ўсталяваў два нацыянальныя рэкорды ў плаванні на спіне, выступаў па-за конкурсам. Спецыялісты сцвярджаюць, што яго перамогі наперадзе. А вось Дзмітрый Коптур і Дзяніс Сілкоў відавочна расчаравалі. Хоць усё адносна. Быць 17-ым ці 20-ым у цэлай Еўропе — дасягненне таксама значнае.

Варта было парадавацца за нашу былую суайчынніцу Алену Попчанку, якая стала адной з гераінь першынства на кароткай вадзе. Беларуска выступае цяпер за Францыю, хоць жыве і трэніруецца ў Вялікабрытаніі (бо там працуе яе муж і трэнер, француз па нацыянальнасці). Да сваіх ранейшых тытулаў Попчанка дадала новы чэмпіёнскі тытул плюс бронзу чэмпіянату кантынента.

Цяпер плыўцам трэба трэніравацца далей і чакаць сакавіцкага чэмпіянату свету на "вялікай вадзе", які пройдзе ў аўстралійскім Мельбурне. Менавіта на ім пачнуць размяркоўвацца алімпійскія ліцэнзіі. Няма сумневу, што беларускія плыўцы іх заваююць, пытанне ў тым, колькі.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Нездаровая праява

Гродзенскі драматычны тэатр

нена, што прадказвае пачатак канца такім жалю годным мерапрыемствам. Шкада мне толькі беларускай моладзі, якая не пачула са сцэны гукаў роднай мовы. Думаю, што гэтыя маладыя людзі зразумеюць, калі яны нацыянальна свядомыя беларусы, гэтую відавочную маніпуляцыю. Сапраўды, "гэтыя дзеці могуць быць разумнейшымі і больш свабоднымі" за сённяшняе пакаленне і не будуць хадзіць на спектаклі, якія раняць іх нацыянальныя і чалавечыя пачуцці. Нам, палякам і беларусам, да ўзаемазразумення непатрэбная руская мова, паколькі стагоддзямі мы дасканала разумелі адзін аднаго. На беларускай мове пісалі і размаўлялі каралі Рэчы Паспалітай

і нікому гэта не перашкаджала.

Думаю, што адсутнасці беларускай мовы не адабраюць шматлікія палякі. Лепш ужо іграць на польскай гэта больш натуральна і гістарычна абумоўлена. Нашы мовы ў Гродне і ў Беларусі сабе не чужыя. Не разумею, каму прыйшло ў галаву, каб да палякаў і беларусаў у Беластоку прамаўляць на рускай мове. Пакуль беларуская мова ў Беларусі будзе праследавацца і выцясняцца рускай мовай і дзяржаўнай адміністрацыяй, сітуацыя не адменіцца. Шкада, што некаторыя беларускія дзеячы ў Польшчы яе адабраюць.

Мы, палякі, вітаем у Польшчы беларускую культуру на беларускай мове, бо яе яшчэ зусім не ведаем. Калі захочам пазнаёміцца з рускай культурай, тады запросім расійскіх артыстаў, у сто разоў лепшых за гродзенскіх. Беларускія мерапрыемствы на рускай мове выклікаюць толькі адмоўныя эмоцыі. Аж страх падумаць, што могуць зрабіць з беларусам па паходжанні, нашым нацыянальным паэтам Адамам Міцкевічам. Ці і ён прамовіць да палякаў і беларусаў на рускай мове? Калі так, дык дзякую за такую культуру. Шкада грошай і падманутых спадзяванняў.

Здзіслаў ЛІПСКІ

Дзень сеніёра

Весела гулялі пенсіянеры

Дзень сеніёра ў календары культурных мерапрыемстваў Чаромхі запісаны як цыклічная імпрэза. Сёлета адбылася яна 19 лістапада. Арганізатарам выступілі Гмінная ўправа і мясцовы асяродак культуры. Паколькі арганізатары задбалі пра рэкламу, дык на святкаванне прыйшло шмат людзей. Зала была бітком набітая. Не хапіла месца тым, хто не прыйшоў раней назначанага часу, г.зн. на гадз. 13-тую. Трэба было прыставіць дадатковыя крэслы, каб апынуцца за сталом. Першым узяў слова войт Міхал Врублеўскі. У кароткім выступленні прамоўца абмежаваўся да прывітання гасцей і пажадання ім моцнага здароўя.

Знаходзімся напярэдадні другога тура самаўрадавых выбараў у нашай гміне, — сказаў войт, таму не стану гаварыць пра палітыку. Скажу проста так: тое, што сёння адзначаем Дзень сеніёра, гэта заслуга спадара Яна Куцэвіча, дырэктара фірмы "Cargo S.A." і прафсаюзных арганізацый. Гэта яны фінансава падтрымалі сённяшнюю імпрэзу. Дзякуй ім за гэта! А вам, паважаныя сеніёры, яшчэ раз жадаю моцнага здароўя, добрага самаадчування і вясёлай забавы.

Такія ж пажаданні перадалі намеснік старшыні Ваяводскага праўлення Саюза польскіх пенсіянераў у Беластоку Мікалай Курыловіч і намеснік дырэктара Прадпрыемства чыгуначнага рухомага саставу Ян Куцэвіч. Затым выступіў старшыня мясцовага філіяла Саюза польскіх пенсіянераў у Чаромсе Юзэф Дубковіч, які зачытаў прозвішчы заслужаных дзеячаў, якім прысвоены былі залатыя адзнакі. А былі гэта: Барбара Кузуб-Самасюк — кіраўнік гурту "Чарамшына", Мі-

калай Легеза, Уладзімір Пагур і Еўдакія Саўчук. У залу зайшлі двое пенсіянераў Альжбета Туркевіч і Пётр Раманюк з кошыкам прыгожых кветак.

— Шаноўныя госці, — пачаў Пятро Раманюк. — У аўторак, 21 лістапада, будзем адзначаць Міхала. Сёння ў нашым коле знаходзіцца імяніннік, войт Міхал Врублеўскі. Пажадайма яму з гэтай нагоды ўсяго найлепшага...

У зале грымнула "Sto lat... Sto lat..." Музыканты падхапілі мелодыю. Прысутныя авацыйна праспявалі войту здравіцы "Sto lat" і "Многае лета". Пасля настаяцель Чаромхаўскага царкоўнага прыхода а. Георгій Пліс запрапанаваў згаварыць малітву.

Пачаўся пачастунак за багата застаўленымі смакоццямі, бутэрбродамі ды напоямі сталамі. Сярод гэтых апошніх было таксама штосьці мацнейшае для цела. Падмацаваўшыся кілішкам сухога віна, публіка "раскруцілася". Паплылі песні. Сёлета ў ролі запявалаў выступіла кампанія з Баброўкі. Іншыя пры спяванні таксама не ленаваліся. Можна сказаць, што на сёлетняй імпрэзе прысутнічаў шматлюдны калектыў пенсіянераў. Не было б мерапрыемства без музыкантаў. А нашу кампанію весялілі Радаслаў Верамчук і Роберт Іганскі. Бадзёра ігралі, хвала ім за гэта! Я пакінуў вясёлую кампанію ў поўным разгары забавы. Аднак не адчуў я таго задавальнення як на мінулагодніх святкаваннях. Раней героямі мерапрыемства былі сеніёры-пенсіянеры, якім спявалі "Sto lat" ды "Многае лета", а цяпер іх месца заняў нехта іншы. Спадзяюся, што такой думкі былі і іншыя ўдзельнікі мерапрыемства.

> Тэкст і фота Уладзіміра СІДАРУКА

3 думкай пра

Федзію Янушыку 53 гады. Нарадзіўся ён у Рэпчычах Кляшчэлеўскай гміны. Тут прайшло ягонае дзяцінства і школьныя гады. Па прафесіі ён зваршчык. У сваёй прафесіі перапрацаваў ён больш за трыццаць гадоў. На пачатку васьмідзесятых гадоў абзавёўся сям'ёю і перасяліўся ў Беласток. Тут супольна з жонкаю нажылі яны кватэру.

У 2002 годзе здалі ў карыстанне вадасховішча ў Рэпчычах. Год пазней Федзя вяртаецца ў вёску і арганізуе лесапільную фірму "Радо", якая аказвае паслугі вясковаму насельніцтву.

— Прыбытку ад таго мала, — сказаў малады прадпрымальнік. — Сяляне пілуюць лес адно на ўласныя патрэбы, калі рамантуюць свае забудовы. А такія работы, як вядома, не часта праводзяцца. Пакуль што прыбытку стае на пакрыццё ўласных расходаў, паколькі яшчэ карыстаюся

Федзя Янушык за працай

ільготамі для фірмаў-пачаткоўцаў. Але калі прыйдзецца плаціць поўную страхоўку, сацыяльныя ўзносы і належны падаходны падатак, нешта ін-Сярод гімназістаў пер- шае прыйдзецца прыдумаць, бо не шынство заваявала Мар- • вытрымаю, — працягвае расказ мой та Матысюк з Нараўкі, суразмоўца. — Трэба будзе зрабіць другое месца заняла Бар- • стаўку на агратурызм. Займуся выбара Шусцік з Нараўкі творчасцю гліняных гаршкоў. Гэтай і трэцяе — Анна Нядзель- • прафесіі я пачынаў вучыцца ў кляшская з Комплексу школ чэлеўскага ганчара Лявона Саласцюз дадатковым навучаннем • кевіча, а канчатковыя экзамены здабеларускай мовы ў Гай- ваў у цэху. Зараз рыхтую майстэрню. Абяспечыўся я ўжо неабходным Сярод моладзі сярэдніх 🖁 абсталяваннем. Спадзяюся, што ў нашкол найлепш сябе зарэ- • ступным годзе агратурысты, якія букамендавала Магдаліна дуць адпачываць над нашым вадасхо-Дудзіч з Гайнаўскага бел- • вішчам, змогуць купіць мае вырабы. ліцэя, другое раўнапраў- Сама майстэрня будзе для іх небыва-

та Шатыловіч з Ляснога тэхнікума • люстроўваюць сітуацыю малых пасў Белавежы, трэцяе месца — Анна 🔭 луговых фірмаў у вясковым асярод-• дзі. Некалькігектарныя гаспадаркі на Падляшшы не вытрымаюць ры-Варта дадаць, што 8 снежня г.г. • начнай эканомікі і не маюць персна спецыяльным вечары рэлігійнай скоўцам заняцца да пенсіённага ўзросту.

Тэкст і фота (ус)

У палоне рэлігійнай паэзіі

29 лістапада г.г. у Гайнаўскім доме культуры адбыўся "Дэкламатарскі конкурс праваслаўнай рэлігійнай паэзіі". Удзельнічалі ў ім 138 вучняў з Гайнаўскага павета, Бельска-Падляшскага і Беластока. Дэкламавалі яны вершы А. Пушкіна, М. Лермантава, С. Дзевятавай, М. Цветаевай, А. Ахматавай, а. А. Беразаўца і В. Шведа, на чатырох мовах. Удзельнікі конкурсу былі добра падрыхтаваны і праявілі сябе як найлепш.

У катэгорыі дзіцячых садкоў з ПШ у Новым Корніне ды трэцяе Скепка з белліцэя ў Гайнаўцы і Ані- 🔭 Разважанні Федзі Янушыка адпершае месца заняла Габрыеля Грушэўская, другое — Уршуля Падгаецкая, трэцяе — Юлія Бяганская (усе яны з гайнаўскіх прадшколляў н-р 5, 2 і 1.

У катэгорыі наймалодшых класаў пачатковых школ — І-ІІІ — журы першае месца прысвоіла Аляксандры Якімюк з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы, другое — Наталлі Сямяцкай

месца — Анне Мядзведзь з ПШ у Нараўцы.

Сярод вучняў IV-VI класаў пачатковых школ першае раўнапраўнае месца занялі Павел Засім з Нараўкі і Барбара Петручук з Дубічаў-Царкоўных, другое — Іаанна Леанеўская з Нараўкі, трэцяе месца — Вераніка Куптэль з ПШ н-р 5 у Гайнаўцы.

нае месца занялі Паўліна • лым атракцыёнам.

Раманюк з Гайнаўскага белліцэя.

Вылучэнні атрымалі 24 вучні.

лаўрэаты конкурсу выступілі на пектыў у еўрасаюзнай супольнасці. сцэне Гайнаўскага дому культуры • Таму заўчасу трэба думаць чым вяпаэзіі.

(MOX)

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2007 r.

wynosi 26,00 zł. 3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysylką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysylką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie - 5,00 (kwart. - 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwar. 67,60). Pocztą priorytetowa: kraje europejskie — 6.00 (kwart, 78.00), Ameryka Półn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połud. i Środ., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Hiba PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа. **Адрас рэдакцыі:** 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: http://niva.iig.pl/ E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziałe wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба. Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар "Зоркі": Ганна Кандрацюк-

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў,

Уладзімір Хільмановіч. Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Свярубская.

Камп'ютэрны набор і карэктура: na terenie całego kraju. Яўгенія Палоцкая

Друкарня: "Orthdruk", Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie za-

ponosi odpowiedzialności. **Prenumerata:** 1. Termin wpłat na prenumerate na II kwartał 2007 r. upływa 5 marca 2007 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały "Ruch"

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Nakład: 2 000 egz.

Суседскія былі

ПАПЕСКАЕ ВЯСЕППЕ

Пасля таго як паштальёнка прынесла Яхімовічам запрашэнні на вяселле іх сваячкі, уся радня толькі тым і займалася, што плявалася ды брудна абгаворвала Верку, матку той маладзенькай дзявухі, якой так замуж прыспічыла, што надумалася жаніцца летам, калі шмат працы, хоць задушыся. Ды кожны ведаў, што сутнасць такога перапалоху заключаецца толькі ў тым, што Яхімовічы не змогуць пацешыцца гэнай вялікай падзеяй з тае прычыны, што свята будзе вельмі далёка. Недзе аж на Палессі. Столькі клопатаў, каб туды дабрацца, што пасля і весяліцца не захочаш. Толькі Мішка заступіўся за Верку. Казаў, што яна добрая і спачувальная жанчына, бо як рабіла прыёмшчыцай мяса, то яго здохлую свінню прыняла як жывую. Але яго не слухалі.

Жарсці распальваліся ўсё мацней, пакуль аграном, таксама запрошаны на вяселле, у адно імгненне не памірыў радню. Проста паведаміў, што ён дамовіўся з калгасным аўтобусам, які ўсіх, як важных і пачэсных людзей, завязе на тое Палессе. І ў дадатак яшчэ прывалачэ назад, незалежна ў якім стане хто будзе.

Усе адразу пачалі збірацца ў дарогу. Сказалі, што лета — найлепшая пара на вяселлі, Верка — самая добрая радня, а дачка яе — найпрыстойнейшае дзяўчо на свеце, якое, калі і надумалася выходзіць замуж, то толькі па глыбокім і ўзаемным каханні, як і яе ніколі не быўшая замужам матуля. Ды і паглядзець, ці гэтак на Палессі вяселлі робяць як на Ашмяншчыне, таксама варта.

У прызначаны дзень Яхімовічы, апранутыя ў старанна адпрасаваныя касцюмы, пад гальштукамі і ў белых кашулях, гладка паголеныя як маладыя салдаты, са сваімі святочна разадзетымі жонкамі ўжо стаялі на прыступках Брэсцкага ЗАГСа. Чакалі маладых. Неўзабаве з'явілася і Верка.

- Ай, родненькія мае! залямантавала яна, угледзеўшы радню, нібы апошні раз іх бачыць. — Прыехалі! А я вас так чакала, так чакала! Вачэй не магла заплюшчыць.
- I мы цябе помнім, адгукнулася Антоніха і аж слязу пусціла. — Маркоцімся, што з'ехала ад нас у чужыя людзі.

І жанчыны кінуліся абдымацца, нібы толькі што вайна скончылася. Праз нейкі час Верка растлумачыла

чаго. У Брэсце толькі

шлюб бяруць. Затым едуць у вёску да бацькоў маладога. Там і будзе гулянка аж да ранку. Трэба, як маладыя выйдуць з ЗАГСа, сядаць у аўтобус і ехаць за ўсімі.

Яхімовічы так і зрабілі. Прыстроіліся ў хвост калоны машын з начэпленымі стужкамі і шарамі, і так даехалі да вёскі. Паводзілі сябе з гонарам. У хату ламацца не сталі. Дачакаліся пакуль гаспадары запросяць. Ну, а як гулянка пачалася, тут ужо сябе паказалі. І чарку замахнуць за каўнер не горш іншых маглі, і пажартаваць, і ў танцах не апошнія.

- А вы з боку маладой, ці маладога? — пацікавіўся ў Мішы адзін з добра падпітых сватоў.
- Ад маладой, адгукнуўся вясёлы госць, наліваючы і сабе, і новаму знаёмаму.
- I я таксама, уздыхнуў той. — Вось як яно атрымліваецца. Абодва ад маладой, а не ведаем адзін аднаго. Радні не ведаем сваёй! Во жыццё пайшло! Нашы дзяды сабе ніколі такога не дазволілі б. А мы... Абы-што мы. А нашы дзеці і блізкіх пазнаваць ужо не будуць. Добра хоць на вяселле не забыліся запрасіць. Ну, давай знаёміцца. Я Мікола Міхнюк.
- А я Міхась Яхімовіч. Слухай, Мікола, а дзе гэта Верка падзелася? Нешта пасля ЗАГСа я яе не бачыў.

— А на халеру табе нейкая Вер-

8

12

ка? — таямніча падміргнуў Міхнюк. — Табе што, баб мала!

- Твая праўда, — зарагатаў Міхась і наліў чарговую.

Але клапаціўся пра Верку не толькі ён. Праз нейкі час да яго падышла Антоніха і таямніча, на • вуха, нібы намаўляючы на кепскае, прашаптала:

– Нешта Веркі нашай не відаць. Ды і дачка яе, маладая гэтая, нейкая не такая. Па маіх падліках, дай Бог памяці, ёй гадоў дзевятдуць. Штосьці тут не так.

Ды яе ўжо ніхто не слухаў. Вяселле было ў самым разгары. Музыка, гарэлка, танцы. Абавязкова мі, каб іх не страціць! бойка з вырываннем з платоў ля- •

I толькі пад раніцу Міхась зва- • ліўся на нейкую кушэтку і заснуў. дзіць, як пачуў, што нехта трасе • ханні. за плячо.

ён глухі голас Міколы Міхнюка. — Ты ўчора пра нейкую Верку ўзгад- • ваў. Паглядзі, можа пра тую.

працёр вочы і скіраваў затуманены потым не зможаш зрэалізаваць. позірк у тым кірунку, на які па- • ючы рукамі, як звар'яцелы млын, • справа, якая здаўна цябе турбуе. штосьці даводзіла групе гасцей. чаліся ад смеху.

- ўчора бадзялася, што відаць не бы- аглядкі на іншых. ло? Ды халера з ёй, з гэтай Веркай. • А вяселлі, я табе скажу, у вас та- няткаў на галаве, беганіна. На шчаскія ж добрыя ладзяць як і ў нас. Я, \bullet це, нерваў не панясеш дахаты. Спрапапраўдзе гаворачы, яшчэ на адно вы пачуццяў возьмеш у свае рукі. такое з'ездзіў бы.
- Ну то маеш такую мажлівасць, 🔭 - усміхнуўся Мікола. — На вясел- • ле да Верчынай дачкі. Яна, Верка 20.12. знакамітыя адносіны з далейваша, вас, прыблудаў, цэлую ноч • шымі сваякамі. Можаш кагосьці шукала, пакуль вы тут балявалі. 3 родных падтрымаць фінансава. Нарэшце знайшла пад раніцу. Пры- \circ 3 23.12. вельмі зважай на свае слоехала забраць. А то там, у яе, свя- вы. Не разважай залішне, не медыта не атрымліваецца без радні з бо- туй, а дзейнічай! ку маладой. Справа ў тым, што вы Стралец (22.11 ку маладой. Справа ў тым, што вы **Стралец (22.11. — 21.12.)** Кіруй-ў Брэсце, як ад ЗАГСа ад'язджалі, ся розумам, развагай, а не эмоцыяне за той калонай прыстроіліся. мі. Бравурнасць і неасцярожнасць I не на сваё вяселле папалі. Так $\bar{\bullet}$ могуць сцягнуць на цябе вялікую нешто, добрай дарогі і ўдала пагу- обяспеку! Пашкадуеш, што страціў ляць, дарагі мой госцік. А на зва- • некаторыя знаёмствы і сяброў. Піротным шляху заязджайце. Прадоўжым наша знаёмства за чаркай добрай гарэлкі, бо мы, як ніяк, па- обольш гаваркі, дасціпны, прылюдрадніліся ўчора. Радня цяпер. З бо- ны. Атрахнешся з меланхоліі, буку маладой!

17.12 - 23.12

Баран (21.03. — 19.04.) Да 21.12. нервы, праблемы са здароўем. Саламяны запал; не парывайся на тое, да чаго ты не перакананы поўнасцю. 20-24.12. — праблемы на працы; будзь пільны і памяркоўны, каб не памыліцца.

Бык (20.04. — 20.05.) Дойдзеш наццаць. А гэтай усе дваццаць бу- свайго, калі будзеш паслядоўны і дагаворышся з іншымі. Добры настрой, справішся з падрыхтоўкамі да святкаванняў. Не рабі інтарэсаў з сябра-

Блізняты (21.05. — 21.06.) Спрасак. Пасля зноў музыка і танцы. вішся з кожнай праблемай, асабліва фінансавай. Могуць паявіцца нечаканыя акалічнасці, якія прыму-Толькі не ўдалося добра выспац- сяць цябе да таго, ад чаго баронішца. Не паспеў першы сон дагле- ся. Не выбівай кліна клінам у ка-

Рак (22.06. — 22.07.) Планетоід – Падымайся, Міша, — пачуў вэста зматывіруе цябе да больш сар-• ганізаванага дзеяння. Не будзеш паддавацца асобам, якія схочуць цябе знеахвоціць да рызыкі і адваж-Паўпрытомны вясельны гуляка • ных крокаў. Не абяцай нічога, чаго

Леў (23.07. — **22.08.)** Будзеш сарказваў крывы, пажаўцелы ад ты- ганізаваным, стойкім, усё "зашпіліш туню, указальны палец Міхнюка. на апошні гузік". Слухай людзей Там ён убачыў сваячку, якая маха- 🔭 з вялікім вопытам. Высветліцца

Дзева (23.08. — 22.09.) Кантактуй-А тыя, ад яе слоў, аж па траве ка- • ся з іншымі, бо можаш ад гэтага мець нямала. Нямілае забудзецца. - Ну, яна. I што? А дзе гэта яна • _{Можаш} свае справы рэалізаваць без

Шалі (23.09. — 22.10.) Тысяча за-Жанатыя і замужнія Шалі распешчаныя да адказу.

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Да

шы лісты!

Казярог (22.12. — 19.01.) Будзеш Віктар САЗОНАЎ дзеш поўны радасці і энергіі. Знойвыдаткі, але і шанцы зарабіць.

Вадалей (20.01. — 18.02.) 18-22.12. чакае цябе жарсная любоўная прыгода. Мабыць, не будзе гэта вечным, ды хоць вельмі займальным. 20-24.12. павялічыцца ў цябе схільнасць да рызыканцтва, будзеш зачэплівы, сварлівы, што можа папсаваць адносіны з блізкімі.

Рыбы (19.02. — 20.03.) Не разлічвай на шчасце, а на цяжкую (плённую!) працу. Калі чакае цябе павышэнне, дык дзякуючы намаганням і тваёй прыроднай людскасці. Сустрэчы з сябрамі. Хтосьці з радні можа спадзявацца патомства; для адных — цудоўная навіна, для іншых - клопат. Калі маеш магчымасць, Кніжныя ўзнагароды высылаем 🖁 шукай працы за мяжой, там распус-

Агата АРЛЯНСКАЯ

дгаданка

1. не дзень, 2. кавалак ежы, што прываблівае, 3. цэнтр сярэдневяковага княства на Палессі, 4. пераход ненаціскных галосных "о" і "э" ў "а", 5. жорсткакрылае насякомае, 6. касцявы мозг, 7. несправядлівы папрок, 8. крэпасць у старых рускіх гарадах, 9. матацыкл з Іжэўска, 10. вялікая любоў, 11. асобны жывы арганізм, канкрэтная асоба, 12. горад на Дзвіне ў Смаленскай губерні, 13. мучністы салодкі плод трапічнай расліны дугаватага кшталту, 14. пярэдняя частка галавы ў дзіка, 15. кукуе і падкідвае яйкі ў чужыя гнёзды.

начаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — афарызм Бернара Ганкура.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 45 нумара

Шаптуха, выгляд, яліна, слон, трыбуна, лучнік.

Рашэнне: Двухаблічны Янус.

Казіміру Радошку са Свебадзіцаў • ціш крылы. і Лукашу Пацэвічу з Беластока.